

Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma

2025–2028

Ympäristöterveydenhuolto

Päivitys vuodelle 2026

Sisällysluettelo

1	Valvontasuunnitelman yhteinen osa	1
1.1	Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet	2
1.2	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi.....	3
1.3	Lainsäädäntöperusta.....	4
1.4	Ohjelmakauden teema.....	6
1.5	Valvontayksikkö	6
1.5.1	Toimialue ja toimintaympäristö.....	6
1.5.2	Henkilöstö ja voimavarat	7
1.5.3	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	9
1.5.4	Delegoinnit.....	11
1.5.5	Toimintajärjestelmä	11
1.5.6	Alueellinen yhteistyö, ohjauskäynnit ja toiminnan kehittäminen	12
1.6	Valvonta	14
1.6.1	Tietojärjestelmät	14
1.6.2	Valvonnan maksullisuus.....	16
1.6.3	Hallinnolliset pakkokeinot.....	16
1.7	Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat	17
1.8	Viestintä	18
1.9	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö	19
2	Elintarvikevalvontasuunnitelma	21
2.1	Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto	22
2.1.1	Kotirauhan piiriin kuuluva elintarvikehuoneisto	23
2.2	Kontaktimateriaalitoimijat	24
2.3	Alkutuotanto	24

2.4	Sisämarkkinatuonti (ent. ensisaapumisvalvonta)	25
2.5	Tilapäistapahtumat ja liikkuvat elintarvikehuoneistot	26
2.6	Tarkastusten määrittely ja sisältö	26
2.7	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	28
2.8	Näytteenotto.....	31
2.9	Painopisteet ja projektit.....	32
3	Terveydensuojelun valvontasuunnitelma.....	34
3.1	Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet	36
3.2	Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily	37
3.3	Säteilylain valvonta	39
3.4	Ennakoiva terveydensuojelutyö.....	40
3.4.1	Lausunnot.....	40
3.4.2	Sidosryhmätyöskentely	40
3.5	Tarkastusten määrittely ja sisältö	42
3.6	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	44
3.7	Näytteenotto.....	45
3.8	Painopisteet ja projektit.....	46
4	Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma	49
4.1	Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	52
4.2	Tupakointitilojen valvonta	53
4.3	Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot.....	54
4.4	Muu valvonta	54
4.5	Tarkastusten määrittely ja sisältö	55
4.6	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	56
4.7	Painopisteet ja projektit.....	57

5	Eläinlääkintähuollon suunnitelma	61
5.1	Resurssit	61
5.2	Eläinlääkäripalvelut	62
5.2.1	Järjestämisvastuun laajuus	62
5.2.2	Yksityiset eläinlääkäripalvelut	64
5.2.3	Toimitilat ja välineistö	65
5.2.4	Saatavuus ja laatutavoitteet	66
5.3	Valvonta	67
5.3.1	Eläintautivalvonta	67
5.3.2	Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta	68
5.3.3	Eläinten lääkitsemisen valvonta	69
5.3.4	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	69
5.3.5	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	70
5.3.6	Eläimistä saatavat sivutuotteet	72
5.4	Seuranta, arviointi ja raportointi	72
5.5	Eriyistilannevalmius	73
6	Liitteet	74
6.1	Liite 1	74
6.2	Liite 2	75
6.3	Liite 3	78
6.4	Liite 4	79
6.5	Liite 5	81
6.6	Liite 6	82

Taulukko 1 Arvio käytettävissä olevista resurssien jakautumisesta vuonna 2026.....	8
Taulukko 2 Rekisteröityjen elintarviketoimintojen ensimmäisen tarkastuksen ohjeellinen ajankohta.	29
Taulukko 3 Teknologia ja tieto -kehittämisteeman valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet	32
Taulukko 4 Terveysvalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastuskohteiden tarkastettavat asiakokonaisuudet	43
Taulukko 5 Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet vuosille 2025–2028 ja esimerkkejä painopisteiden toteutuksesta	47
Taulukko 6 Eläinlääkäreiden vastuualueet ja työnjako vuonna 2026.	62
Taulukko 7 Pakollisiin ja vapaaehtoiisiin terveystarkastusohjelmiin kuuluvat tilat.	68
Taulukko 8 Eläintenpitopaikat vuonna 2025.	71
Taulukko 9 Yhteistyöryhmät 2026	74
Taulukko 10 Elintarvikelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026	75
Taulukko 11 Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2026.....	78
Taulukko 12 Terveystarkastuslain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026	79
Taulukko 13 Talous- ja uimavesinäytteet vuonna 2026	81
Taulukko 14 Tupakkalain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026	82

---

1 Valvontasuunnitelman yhteinen osa

Päivitys 2026: Kaupunkistrategian mukaisesti Hämeenlinna on houkutteleva ja menestyvä kasvukaupunki 2030. Arvomme ovat: positiivisesti ja rohkeasti yhdessä. Strategian mukainen toiminta edellyttää taloudellista, ekologista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköillä tulee olla toimintaa ohjaava valvontasuunnitelma, joka on valvontaviranomaisen hyväksymä. Velvoite suunnitelman laatimiseen tulee ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöstä. Suunnitelman laatimista ohjaavat myös valtakunnalliset, keskusvirastojen laatimat valvontaohjelmat, joiden tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää ohjausta kunnille sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Tämä valvontasuunnitelma on laadittu ohjelmakaudelle 2025–2028.

Ympäristöterveydenhuolto jaetaan terveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon. Terveysuojelu, elintarvikevalvonta ja tupakkalain mukainen valvonta kuuluvat terveysvalvontaan ja ohjaavina keskusvirastoina toimivat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä Ruokavirasto. Ruokavirasto toimii myös eläinlääkintähuollon ohjaavana viranomaisena. Terveysuojelun alueellisena ohjaavana viranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Tämän valvontasuunnitelman runko on yhtenäistetty Päijät- ja Kanta-Hämeen valvontayksiköiden kesken.

Päivitys 2026: 1.1.2026 uuden valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten toiminta käynnistyy ja samalla Valviran, aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten toiminta lakkaa. Uuteen virastoon kootaan Valviran tehtävät, suurin osa aluehallintovirastojen tehtävistä sekä elinvoima-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) ympäristö ja luonnonvarat - vastualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Lupa- ja valvontaviraston perustamisen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Lisäksi Sisä-Suomen elinvoimakeskus aloittaa toimintansa vuoden 2026 alussa. Valta osa ELY-keskuksen palveluista siirtyy Sisä-Suomen elinvoimakeskukselle, joka palvelee Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan alueen asukkaita, yrityksiä ja organisaatioita.

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä ympäristöterveydenhuollon järjestäminen on säädetty kunnan tehtäväksi. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää epidemioita ja vähentää terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon toiminnan tavoitteena on luotettava, vaikuttava, tehokas, riskiperusteinen, asiakaskeskeinen ja laadukas valvonta. Valvontaosaamisen tasoa pyritään pitämään jatkuvasti korkeana. Viestintä on ennakoivaa ja tehokasta. Toiminta pyritään pitämään mahdollisimman läpinäkyvänä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät jakautuvat suunnitelmalliseen ja ei-suunnitelmalliseen valvontaan. Tässä valvontasuunnitelmassa kuvataan pääasiassa suunnitelmallista valvontaa, joka perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat muun muassa toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä sekä vaaran vakavuus ja todennäköisyys. Tarkastukset ovat merkittävä osa valvonnan toimeenpanoa. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu paljon myös muita toimenpiteitä, jotka on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Valvontatehtävien lisäksi ympäristöterveydenhuollolla on myös paljon muita tehtäviä, joista osa on suunnitelmallisia ja osa ei-suunnitelmallisia. Tällaisia tehtäviä ovat mm:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niistä tehtävät todistukset ja päätökset
  - toiminnanharjoittajien neuvonta ja ohjaus
  - asumisterveysasiat (tarkastus ja mittaus)
-

- epidemioiden selvittäminen
- epäilyyn perustuva valvonta
- määräysten ja pakkokeinojen asettaminen lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi
- valvontasuunnitelmien laatiminen
- raportointi
- häiriötilanteisiin varautuminen
- seurantaohjelmiin osallistuminen
- lausuntojen antaminen muille viranomaisille
- toiminnan kehittäminen
- toimiminen asiantuntijana ja neuvojana
- asiakasyhteydenottoihin liittyvät tehtävät

1.2 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman, jolla varmistetaan, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista, säännöllistä sekä terveyshaittoja ja -vaaroja ehkäisevää. Kuntien velvollisuudesta laatia suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (285/2023). Hämeenlinnassa ja Hattulassa kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaava toimielin on Hämeenlinnan kaupunkirakennelautakunta. Suunnitelma viedään vuosittain kaupunkirakennelautakuntaan hyväksyttäväksi. Hyväksytty suunnitelma toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Tässä suunnitelmassa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) ei ole laatinut erillistä valvontaohjelmaa, eikä ohjelmakaudella 2025–2028 tehdä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntivalvontaa säännöllisesti. Mikäli muun valvonnan yhteydessä havaitaan nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnissä puutteita, laaditaan tarkastuksesta erillinen tarkastuskertomus.

Päivitys 2026: Valvontasuunnitelman kaikki liitteet on päivitetty kokonaisuutena vuoden 2026 tiedoilla.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Päivitys 2026: Eläinlääkintähuollon suunnitelma on päivitetty kokonaisuutena valvontasuunnitelmaan.

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arvioinnissa on esitetty muun muassa tarkastusten määrä valvontakohtetyypeittäin, tarkastusten kattavuus, näytteiden määrä valvontakohtetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Arviointi sisältää myös tilaston eläinlääkäripalveluiden käytöstä. Arvioinnista laadittu raportti viedään tiedoksi kaupunkirakennelautakuntaan sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastoon seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Suunnitelman toteutumisen arviointia on ohjeistettu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa sekä toimialakohtaisissa ohjelmissa. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laatimisessa.

1.3 Lainsäädäntöperusta

Valvontaa ohjaava lainsäädäntö koostuu toimialoittain pääsääntöisesti yhdestä tai kahdesta laista ja näiden nojalla annetuista asetuksista. Elintarvikevalvontaa ja terveydensuojelulain mukaista valvontaa ohjaavat lisäksi useat EU-asetukset, joita sovelletaan jäsenmaissa sellaisenaan. Myös tupakkalain ja -asetusten taustalla on EU-direktiivejä, mutta niiden vaatimukset on pantu täytäntöön kansallisilla säädöksillä. Eläinlääkintähuoltoa ohjaava lainsäädäntö koostuu muun muassa eläinlääkintähuoltolaista ja useasta asetuksesta. Toiminnassa huomioidaan myös Hämeenlinnan kaupunkia ja Hattulan kuntaa koskeva terveydensuojelujärjestys (Ymrala 10.6.2010 § 112). Elintarvikelaki ei anna enää mahdollisuutta paikallisille elintarvikemääräyksille.

Keskeisimmät toimialoja koskevat säädökset:

- Elintarvikevalvonta
-

- Elintarvikelaki (297/2021)
  - Elintarvikehygienia-asetus (MMM 318/2021)
  - Elintarvikevalvonta-asetus (MMM 315/2021)
  - Zoonoosiasetus (MMM 316/2021)
  - Elintarvikehygienia-asetus (EY) N:o 852/2004
  - Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus (EY) N:o 853/2004
  - Kehysasetus (EY) N:o 1935/2004
  - Terveydensuojelu
    - Terveydensuojelulaki (763/1994)
    - Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
    - STM:n asetus (545/2015) asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista
    - Vesihuoltolaki (119/2001)
    - Valtioneuvoston asetus (7/2023) talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja omavalvonnasta
    - STM:n asetus (1352/2015) talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteiden riskienhallinnasta
    - STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
    - STM:n asetukset (177/2008) ja (354/2008) yleisten uimarantojen ja pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
    - STM:n asetus (315/2002) asetus uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
  - Tupakkavalvonta
    - Tupakkalaki (549/2016), muutos (212/2023)
    - STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
    - Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016)
  - Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta
    - Lääkelaki (395/1987)
  - Eläinlääkintähuolto
    - Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023)
  - Eläintautilaki (76/2021)
    - Eläinten hyvinvointilaki (693/2023)
    - Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
  - Sivutuotelaki (517/2015)
  - Laki eläinlääkäriammatin harjoittamisesta (29/2000)
-

Lainsäädännön sekä valvontasuunnitelman ja -ohjelmien lisäksi viranhaltijoilla on käytettävissään lukuisia valvontaa ohjaavia ohjeita keskusvirastojen internet- ja ekstranet-sivustoilla, yksikön omassa toimintajärjestelmässä sekä kaupungin yhteisiä toimintaohjeita.

1.4 Ohjelmakauden teema

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2025–2028 teemaksi on määritetty vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Valtakunnallisessa ohjelmassa teeman edistämiseksi on esitetty kolme tavoitetta, jotka ovat tietoperusteinen valvonta, osaaminen sekä varautuminen. Valvontayksikkö pyrkii kehittämään valvontakauden kuluessa toimintaa näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Keskusvirastojen asettamat, ohjelmakauden teemaa tukevat ja valvontaa yhdenmukaistavat painopisteet ovat kuvattuna toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

1.5 Valvontayksikkö

1.5.1 Toimialue ja toimintaympäristö

Hämeenlinnan kaupunki ja Hattulan kunta muodostavat ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueen asukasmäärä oli tilastokeskuksen mukaan 31.12.2023 Hattulassa 9 371 ja Hämeenlinnassa 68 319 asukasta. Hattulan kunta ostaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Hämeenlinnan kaupungilta. Kunnallisena valvontaviranomaisena toimii Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennelautakunta, jonka päätöksentekoon Hattulan kunnan edustajat osallistuvat Hattulaa koskeissa asioissa. Valvontaa käytännössä suorittavat viranhaltijat ovat Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennetoimialan viranomaispalvelujen palveluksessa.

Valvontayksikkö on maantieteellisesti melko laaja, ja valvontakohteita on erikoistumisen sallimissa rajoissa jaettu tarkastajien kesken myös sijainnin perusteella. Tämä edesauttaa paikallistuntemusta ja tehostaa valvontaa. Suuri osa elintarvikevalvonnan kohteista sijaitsee kantakaupungin alueella, mutta myös pitäjissä on paljon valvontakohteita. Merkittäviä elintarvikelain mukaisia valvontakohteita valvonta-alueella ovat muun muassa suuri maidonjalostamo sekä suuri ravintolisien valmistaja. Valvonta-alueella on myös useita suuria kontaktimateriaalivalmistajia.

Talousvettä toimittava laitos toimittaa talousvettä Hämeenlinnan kantakaupungin alueelta Hattulan ja litalan kautta Akaaseen asti noin 72 000 henkilölle. Ahveniston uimarannalla käy päivittäin jopa 1000 uimaria ja Hämeenlinnan uimahallissa käy lähes 250 000 uimaria vuodessa.

Valvonta-alueella järjestetään lukuisia suuria yleisötilaisuuksia. Vuosittain järjestettäviä tapahtumia ovat muun muassa Elomessut, Hämeen keskiaikafestivaali, Kansainväliset suurmarkkinat, Pellavamarkkinat, Lepaan puutarhapäivät, Wanaja Festival ja toritapahtumat, joihin tulee liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Lisäksi Kantolan tapahtumapuisto ja Evon leirialue tarjoavat hyvät mahdollisuudet kertaluonteisille suur tapahtumille (muun muassa konsertit ja partioleirit), joihin lähes poikkeuksetta liittyy valvontatarvetta.

Tuotantoeläintiloista eniten on nautatiloja, joista suurin osa on suuntautunut maidontuotantoon. Tuotantoeläintilojen määrä on verrattain suuri ottaen huomioon Hämeenlinnan maantieteellisen sijainnin Etelä-Suomessa. Kananmunantuottajia ja lammastiloja on muutamia. Ilmoituksenvaraisista kohteista hevostenpitäjiä on määrällisesti eniten. Lisäksi ilmoituksenvaraisissa kohteissa on eläinhoitola, kasvatustoimintaa sekä eläinkauppatoimintaa.

1.5.2 Henkilöstö ja voimavarat

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) edellyttää, että kunnalla tai yhteistoiminta-alueella on käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöstöressit tarkoituksenmukaisen työnjaon järjestämiseksi ja erikoistumisen mahdollistamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö on osa Hämeenlinnan kaupungin viranomaispalveluita, jota johtaa ympäristöjohtaja. Ympäristöterveydenhuollossa työskentelee terveysvalvontapäällikkö, kahdeksan terveystarkastajaa, johtava kunnaneläinlääkäri, kolme kunnaneläinlääkäriä, valvontaeläinlääkäri ja hallintosihteeri. Lisäksi yksikössä työskentelee yksi määräaikainen kunnaneläinlääkäri. Valvontayksikön kokonaisresurssit ovat yhteensä 15,2 henkilötyövuotta, joten yksikön koko täyttää lain vaatimukset ja erikoistumista on ollut mahdollista toteuttaa.

Päivitys 2026: Vuonna 2026 arvioidaan kaikkien virkojen olevan täytettyinä.

Ympäristöjohtajan ja hallintosihteerin työpanokset on kohdennettu hallinnollisiin tehtäviin. Terveysvalvontapäällikön toimenkuvaan kuuluu pääasiassa lähijohtajan tehtävät sekä lisäksi muun muassa toiminnan suunnittelu, yksikön yhteiset tehtävät kuten toimintajärjestelmän ylläpito sekä varautumiseen liittyviä tehtäviä. Valvontatehtäviä suorittavat kaikki terveystarkastajat. Terveysvalvontapäällikkö suorittaa valvontatehtäviä avustavasti mahdollisuuksien mukaan aina tarvittaessa.

Päivitys 2026: Talousvesivalvonnan tehtäviä ei ole vuonna 2026 osoitettu terveystarkastajille.

Päivitys 2026: Arvio käytettävissä olevista resurssien jakautumisesta vuonna 2026 on esitetty taulukossa 1. Luvuissa on huomioitu viranhaltijoiden muut tehtävät ja osa-aikaisuudet.

Käytettävissä olevia resursseja ei voida kokonaisuudessaan kohdistaa suunnitelmalliseen valvontaan, vaan osa resursseista menee muihin tehtäviin, kuten ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn sekä epidemioiden ja terveyshaittaepäilyjen selvittämiseen.

Taulukko 1 Arvio käytettävissä olevista resurssien jakautumisesta vuonna 2026.

Suunnitellut resurssit toimialoittain	Henkilötyövuotta (htv)
Elintarvikevalvonta	3,7
Terveystarkastus	4,1
Tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta	0,9
Eläinlääkintähuolto	5,2
Hallinnolliset tehtävät	1,3
Yhteensä	15,2

Terveystarkastusyksikön resursseissa on vajetta ja siitä johtuen joudutaan tehtäviä priorisoimaan ja tämän vuoksi liikkuvat elintarvikehuoneistot (valvontayksikön alueelle rekisteröityjä kohteita 33 huoneistoa) ja lääkelain mukaisten nikotiinivalmisteiden vähittäismyynti (45 kohdetta) on jätetty pois tarkastussuunnitelmista. Näihin kohteisiin sekä tilapäistapahtumiin tehdään tarkastuksia yhteydenottojen perusteella sekä mahdollisuuksien ja riskinarvioinnin mukaan. Lisäksi elintarvikevalvontaan kuuluva etämyynnin ja etämarkkinoinnin valvontaa tehdään mahdollisuuksien mukaan ja yhteydenottojen perusteella. Myös kasviperäisten

alkutuotantopaikkojen tarkastuksia on resurssipulan vuoksi jätetty aiemmin suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle, mikä on myös osaltaan kerryttänyt tarkastusvelkaa.

Päivitys 2026: Resurssivajeen korjaamiseksi on yksikössä työskennellyt vs. terveystarkastaja 50 % työajalla, joka on muodostunut virkavapaista. Vuonna 2026 arvioidaan kaikkien virkojen olevan täytettyinä. Yksikössä on silti resurssivajetta, joten tehtävien priorisointia edelleen joudutaan jatkamaan.

Ohjelmakauden aikana pyritään tehostamaan tupakkalain mukaisen etämyynnin valvontaa ja varaamaan resursseja markkinoinnin valvontaan verkossa ja sosiaalisen median alustoilla. Tehtävään vaadittavaa resurssien määrää on ennalta vaikea arvioida, joten yksikössä tulee varautua siihen, että tehtäviä joudutaan jättämään tekemättä syntyvän resurssivajeen vuoksi.

Päivitys 2026: Elintarvikevalvonnassa on ollut resurssivajetta usean vuoden ajan. Vuonna 2026 tehtävien säännöllisten tarkastusten määrässä näkyy vuodelta 2025 siirtyvä tarkastusvelka. Vuoden 2026 osalta arvioidaan, että virat ovat täytettyinä ja resurssi käytettävissä. Tarkastusvelasta riippumatta käytettävissä olevat resurssit eivät laskennallisesti riitä kattamaan koko elintarvike-, tupakka- sekä terveydensuojeluvalvonnan tarkastustarvetta. Liitteinä (taulukot 10, 12 ja 14) olevissa tarkastustaulukoissa on esitetty sekä toimintatyypeittäin elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnan tosiasiallinen riskiperusteinen tarkastustarve sekä arvio resurssien mukaisista tarkastusmääristä.

Päivitys 2026: Eläinlääkäreiden työnjako on siirretty eläinlääkintähuoltosuunnitelmaan.

1.5.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö täyttää lainsäädännössä asetetut pätevyysvaatimukset. Terveystarkastajat täyttävät elintarvikelaissa ja terveydensuojelulaissa säädetyt pätevyysvaatimukset. Kunnaneläinlääkärin ja valvontaeläinlääkärin tehtäviin voidaan valita vain henkilö, joka on Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Sijaisena voidaan käyttää opintojen loppuvaiheessa olevaa opiskelijaa, jolla on maa- ja metsätalousministeriön myöntämä määräaikainen praktiikkaoikeus. Pätevyys ja praktiikkaoikeus tarkistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä alkuperäisistä todistuksista, myös sijaisten osalta.

Eläinlääkärille säädösten mukaan kuuluvia tehtäviä eivät tee muut kuin edellä mainitun pätevyyden omaavat henkilöt. Kunnaneläinlääkärit luovuttavat lääkkeitä ja tekevät kaikki hoitotoimenpiteet. Valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa. Jos tällainen valvontatehtävä tulee, se siirretään tehtäväksi toiselle kunnaneläinlääkärille. Kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät kuuluvat kaikille kunnaneläinlääkäreille.

Terveystarkastajien tehtävät on jaettu siten, että osa tekee terveydensuojelulain mukaista valvontaa ja osa elintarvikelain mukaista valvontaa. Tupakkalain mukainen valvonta on jakaantunut sekä elintarvike- että terveydensuojeluvallioille suoritettavaksi muun valvonnan ohessa. Lakiperusteisen työnjaon lisäksi tarkastajille on osoitettu erityisosaamista vaativia tehtäviä, joiden hallitsemiseksi tarkastajat ovat saaneet syventävää koulutusta. Valvontayksikössä on erityisosaamista seuraaville valvonnan osa-alueille:

- kontaktimateriaalivalvonta
- epidemiaselvitykset
- varautumissuunnittelu
- asunnontarkastukset
- pakkausmerkinnät ja elintarvikeparanteet
- ravintolisät
- talous- ja uimavesien valvonta

Ammattitaidon ylläpitämiseksi ja erityisosaamisen vahvistamiseksi viranhaltijoille laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma. Viranhaltijat pyrkivät valitsemaan yleistä ammattitaitoa ylläpitävien koulutusten lisäksi omaa erikoistumisalaa tukevia koulutuksia tarjonnan mukaan. Valmiuseläinlääkäri osallistuu aluehallintoviraston määrääminä eläintautivalmiuskoulutukseen vähintään yhtenä päivänä vuodessa. Terveystarkastajien täydennyskoulutus on osa eläinlääkäreiden pakollista ammatillista täydennyskoulutusta. Koko henkilöstön keskimääräinen koulutuspäivien määrä on vuosittain noin 5 päivää/htv. Toteutuneet koulutuspäivät raportoidaan osana valvonnan vuosiyhteenvetoja. Koulutuspäiviä saattaa kertyä enemmän, jos esimerkiksi lainsäädännössä, valvonnan ohjeistuksissa tai tietojärjestelmissä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Suuri osa terveystarkastajien koulutuksista on maksuttomia. Uuden henkilön perehdyttäminen

---

sisältyy yksikön toimintajärjestelmään. Perehdyttämisen toteutuminen dokumentoidaan seurantalomakkeelle.

Valvonnan ja muun toiminnan laadun sekä yksikön osaamisen varmistamiseksi ja tukemiseksi tullaan ohjelmakaudella luomaan sisäistä auditointia. Myös käytössä olevat ohjeet tullaan käymään läpi ja tarkoituksena on myös koota valvontayksikköä ohjaavat ohjeet ja muut vastaavat tiedot laatukäsikirjaksi.

Päivitys 2026: Ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan 2025–2028 on kirjattu, että henkilökunnalla on oltava riittävä osaaminen ja osaamista on pidettävä yllä säännöllisellä kouluttautumisella. Hyvä koulutustavoite on keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Varsinaisten koulutuspäivien lisäksi voidaan koulutuspäiviksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työhönujoauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyden ylläpito. Henkilöstön vuosittaiseen keskimääräiseen koulutuspäivien määrään (5 päivää/htv) ei ole laskettu mukaan työhönujoauspäiviin ja vastaaviin tilaisuuksiin osallistumista, eikä ohjeisiin tai ohjauskirjeisiin perehtymistä, joten vuosittainen koulutuspäivien määrä tosiasiallisesti on suurempi.

1.5.4 Delegoinnit

Hämeenlinnan kaupungin voimassa olevan hallintosäännön mukaan toimielin voi siirtää päätösvaltaa alaiselleen viranhaltijalle. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille on delegoitu toimivaltaa voimassa olevalla kaupunkirakennelautakunnan päätöksellä. Viranhaltijoille on delegoitu toimivaltaa laajasti lainsäädännön sallimissa rajoissa. [Hallintosääntö ja kaupunkirakennelautakunnan päätökset](#) löytyvät Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuilta.

1.5.5 Toimintajärjestelmä

Valvontayksikölle on laadittu toimintajärjestelmä, jonka tarkoitus on, että valvontatoimenpiteet tulevat tehdyiksi samoin menettelyin ja yhteisten käytäntöjen mukaisesti riippumatta siitä kuka toimet suorittaa. Toimintajärjestelmän ohjeet on tallennettu kaupungin intraan. Toimintajärjestelmään on tallennettu kattavasti tietoa yksikön toiminnasta yleisesti sekä kunkin toimialan substanssiasioista.

1.5.6 Alueellinen yhteistyö, ohjauksen käynnit ja toiminnan kehittäminen

Yhteistyöryhmät on esitetty kootusti liitteessä 1. Valvontayksikkö osallistuu alueelliseen yhteistyöhön muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen valvontayksiköiden kanssa. Yhteistyöpalavereja pidetään valvontayksiköiden johtajien kesken säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa, ja niissä käydään keskustelua valvonnan alueellisesta yhtenäistämisestä sekä käsitellään muita valvontayksiköiden toimintaan liittyviä asioita. Yhteistyöpalaverissa on syksyllä 2024 sovittu, että vuonna 2025 tullaan perustamaan muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen valvontayksiköiden kanssa elintarvikevalvonnalle sekä terveystarkastukselle yhteistyöryhmät.

ELY-keskus on perustanut alkutuotannon valmiusryhmän, jonka toiminta alkaa joulukuussa 2024. Valmiusryhmän tehtävänä on käsitellä ja vaihtaa tietoa alueen toimijoiden varautumistoiminnasta ja alueellisen varautumisen yhteisistä ajankohtaisista asioista sekä sopia linjauksista yhteistä sitoutumista edellyttävissä asioissa.

Päivitys 2026: 1.1.2026 aloittaa uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto ja samalla ELY-keskusten toiminta lakkaa. Muutoksen myötä myös alkutuotannon valmiusryhmä lakkautetaan.

Hämeen ELY-keskuksen johdolla on tehty yhteistyötä vesihuollossa. Alueella on toiminut vuodesta 2019 alkaen Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan vesihuollon yhteistyöryhmä. Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueelle on laadittu vuoteen 2030 ulottuvaa haja-asutuksen vesihuollon strategia. Strategian etenemistä kartoitetaan Kaakkois-Suomen elinvoimakeskukseen johdolla. Seurantaryhmän palavereja on kerran vuodessa.

Kanta-Hämeeseen laaditaan koko maakunnan kattava vesihuoltosuunnitelman, joka valmistuu vuoden 2025 lopulla. Suunnitelman tavoitteena on toimia maakunnan yhteisenä vesihuollon kehittämissasiakirjana vuosien 2026–2040 aikana. Suunnitelman laatimisen taustalla on muun muassa kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelman toimeenpano. Kanta-Hämeen vesihuoltosuunnitelman tavoitteena on lisätä vesihuoltoalan sopeutumiskykyä, uudistumista ja muutosten ennakoimista. Valmis suunnitelma esittää konkreettisia suosituksia, joilla vaikutetaan kuntien yhteisen vesihuollon kehittämiseen ja yhteistyön syvenemiseen sekä viime kädessä tuetaan asukkaiden ja ympäristön hyvinvointia. Hämeenlinnan kaupunki on nimennyt terveystarkastajan

---

hankkeen työryhmään, joka kokoontuu seitsemän kertaa. Yhteistyöryhmien edustajat on esitetty liitteessä 1.

Päivitys 2026: Aluehallintovirastojen toiminta lakkaa vuoden 2025 lopussa, kun 1.1.2026 aloittaa uusi Lupa- ja valvontavirasto toimintansa. Mahdollisten tulevien AJO-käyntien tiedot päivitetään valvontasuunnitelmaan, kun niistä saadaan tietoa.

Terveysvalvonnan asioita käsitellään viikoittain pidettävissä yksikköpalavereissa kesäaikaa lukuun ottamatta. Tarvittaessa elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun tiimit tapaavat erikseen, mikäli käsiteltävänä on sellaisia asioita, jotka koskevat vain toista tiimiä. Myös eläinlääkärit kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kesäkautta lukuun ottamatta. Kaupunkirakennetoimialalla järjestetään työpaikkakokouksia, joissa käsitellään koko toimialaan liittyviä ajankohtaisia asioita. Viranomaispalveluiden tulosaluekokouksia on vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa on tiivistetty edellisen ohjelmakauden aikana ja yhteistyötä on tarkoitus vahvistaa järjestämällä yhteisiä tapaamisia myös jatkossa. Kaupungin ulkopuolisista viranomaisista yhteistyötä on alettu kehittää poliisin kanssa, ja tarkoituksena on luoda toimivat yhteistyökäytännöt myös pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistyö poliisin kanssa tukee valtakunnallista elintarvikevalvonnan painopistettä rikollisuuden torjunnasta. Vuonna 2024 on myös kehitetty valvontayksikön ja Hattulan kunnan välistä yhteistyötä. Valvontakaudella on tarkoitus pitää Hattulan kunnan edustajien kanssa 1–2 kertaa vuodessa yhteispalaveri Hattulan kunnan edustajien sekä Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun kanssa.

Jätelaki (714/2021, 118 a §) velvoittaa elintarvikealan toimijoita pitämään kirjaa toiminnassaan syntyvien jätteiden määrästä ja niiden käsittelystä. Elintarvikevalvontaviranomaisella ei ole jätelainsäädännön valvonnassa toimivaltaa, mutta elintarvikelain 83 §:n mukaan on valvontaviranomaisen annettava pyynnöstä virka-apua jätelain kirjanpitovelvollisuuden valvonnassa. Käytännössä elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä voidaan tarkistaa, onko kirjanpitoa tehty. Mahdollisista laiminlyönneistä ilmoitetaan jätehuoltoviranomaiselle.

1.6 Valvonta

1.6.1 Tietojärjestelmät

Valvontayksiköllä on käytössään vuonna 2019 käyttöön otettu valtakunnallinen, Ruokaviraston ylläpitämä valvontatietojärjestelmä (Vati, ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä). Vati-järjestelmä on selainpohjainen, mikä muun muassa helpottaa ohjelman käyttöä etätyössä. Valvontatietojärjestelmään tallennetaan valvontakohteet ja - tapahtumat keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti. Ohjelma ohjaa kirjaamaan tietyt tapahtumat määrättyllä tavalla, mikä vähentää kirjaamistapojen vaihtelua tarkastajien välillä. Järjestelmä helpottaa myös työn suunnittelua, koska siinä on ominaisuus, joka järjestää valvontakohteet joko järjestelmän automaattisesti luoman tarkastustarpeen tai kunnan syöttämän tarkastustarpeen mukaiseen työjonoon viimeisen suunnitelman mukaisen tarkastuksen perusteella. Lisäksi se on rakennettu vastaamaan nykyisiä raportointitarpeita. Vati-järjestelmä on kaikkien ympäristöterveydenhuollon viranomaisten yhteiskäytössä oleva palvelukokonaisuus, mikä vähentää tiedonsiirron tarvetta eri järjestelmien välillä. Vati-järjestelmän rekisteriseloste (tietosuojailmoitus) on tallennettu Ruokaviraston verkkosivuille.

Ruokavirasto järjestää säännöllisesti etäyhteyksillä keskustelutilaisuuksia, joissa käydään läpi Vatin käyttöön liittyviä asioita sekä kehitystarpeita. Keskusvirastot keräävät tietoa valvontayksiköistä Vati-järjestelmän kautta ja tavoitteena on, että keskusvirastot saavat kaikki tarvitsemansa valvontatiedot keskitetystä järjestelmästä. Myös yleisten uimarantojen vesinäytetulokset raportoidaan Vatin kautta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (jäljempänä THL) saa Vati-järjestelmästä juomavesidirektiivin edellyttämät raportit toimitettavaksi edelleen Euroopan komissiolle. Tuloksia on siirtynyt valtakunnalliseen vesi.fi-palveluun ja kuluttajat ovat pystyneet hakemaan joitain oman vedenjakelualueensa veden laatutietoja vesi.fi-palvelusta.

Vuonna 2021 otettiin käyttöön sähköinen asiointipalvelu Ilppa, jossa asiakkaat voivat tehdä terveydensuojelu- ja elintarvikelain mukaisia ilmoituksia uusista kohteista ja ilmoittaa toiminnassa tapahtuneista muutoksista sekä ilmoittaa toiminnan lopettamisesta. Sähköisessä asiointipalvelussa asiakkaat voivat myös tarkastella omia, Vatiin tallennettuja kohdetietojaan. Mahdollisuus tarkastaa omat tiedot tukee valvonnan perusmaksujen määräytymistä asianmukaisesti. Toimijat voivat näin

---

oma-aloitteisesti selvittää, minkälaisista toiminnoista heitä tullaan laskuttamaan ja voivat tarvittaessa ilmoittaa viranomaiselle, mikäli tiedot ovat virheelliset tai eivät ole ajan tasalla.

Kaikista toiminnoista ei ole mahdollista tehdä ilmoitusta ilppa-palvelussa. Tällaisia toimintoja ovat muun muassa ilmoituksenvaraiset talousvettä toimittavat laitokset sekä alkutuotantopaikat. Ilpissa ei myöskään voi jättää hakemuksia hyväksymistä edellyttävistä toiminnoista. Tällaisia ovat muun muassa tietyt talousvettä toimittavat laitokset sekä eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät elintarvikehuoneistot.

Ruokamyrkytys- ja haittailmoitukset voidaan tehdä ilppa-palvelun kautta SaHa-ilmoituksina (Sairastumis- ja haittaepäilyilmoitus). Palvelun kautta sekä kuluttaja että kohde voivat tehdä ilmoituksen ilman kirjautumista. Ilmoitus siirtyy Vatiin käsiteltäväksi. Valvojat kirjaavat myös puhelimitse tai sähköpostilla tulevat ilmoitukset SaHa-tapahtumiksi, koska näillä tapahtumilla on rajoitetut käyttöoikeudet, ja niihin voidaan kirjata myös salassa pidettäviä tietoja. Tapahtumatyyppin muutos on vaikuttanut ruokamyrkytys- ja epäilyilmoitusten raportoitaviin määriin.

Valvontatietojärjestelmän lisäksi ympäristöterveydenhuollossa käytetään tavanomaisia Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö- ja taloushallinnon ohjelmistoja. Opus-järjestelmän käyttöönotto lisäsi asioiden ja asiakirjojen kirjaus- ja tallennustarvetta, koska työn sujuvuuden ja tilastoinnin vuoksi asioita ja asiakirjoja joudutaan tallentamaan myös omaan tietojärjestelmään. Päätökset ja esityslistat valmistellaan Valmu-ohjelmassa. Rekisteriselosteet kaupunkirakenteen ylläpitämistä rekistereistä on tallennettu verkkoasemalle. Verkkoaseman osoite löytyy intranetistä.

Eläinlääkintähuollossa käytetään kunnan- ja virkaeläinlääkärin työssä tarpeellisia valtakunnallisia rekistereitä, joihin käyttöoikeuksia haetaan Ruokaviraston Pääsynhallinnan kautta. Eläinlääkintähuolto selvittää mahdollisuutta siirtyä dokumentoimaan viranomaisvalvonnan toimet Trimble locus cloud ohjelmaan. Tarkastaja-ohjelmasta luovutaan Trimble locus ohjelmaan siirryttäessä. Trimble locus cloud on selainpohjainen. Järjestelmä helpottaa myös työn suunnittelua, koska siinä on ominaisuus, joka järjestää valvontakohteet kartalle sekä ilmoittaa tarkastustarpeen ajankohdista muistutuksina. Ohjelman kehittämistyö on vielä kesken. Maitotilojen hygieniatarkastukset raportoidaan Vati-sovellukseen. Molemmilla kunnaneläinlääkärien yhteisvastaanotoilla on käytössä kaupungin hankkima KliniQ-ohjelma.

1.6.2 Valvonnan maksullisuus

Toimijoilta peritään suunnitelman mukaisesta suoriteperusteisesta valvonnasta ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu. Maksu perustuu pääsääntöisesti käytettyyn työaikaan lukuun ottamatta tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin sekä nikotiinivalmisteiden myynnin valvontaa, joista peritään vuosimaksu, jonka ei tarvitse perustua valvonnan todellisiin kustannuksiin. Suoriteperusteisessa laskutuksessa ohjeellisina tarkastusaikoina käytetään keskusvirastojen riskiluokitusohjeissa annettuja aikoja. Näistä voidaan kuitenkin perustellusta syystä poiketa.

Valvontasuunnitelman mukaisiksi tarkastuksiksi luetaan ennalta suunniteltujen tarkastusten lisäksi ennalta suunniteltujen tarkastusten seurantatarkastukset sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvät projektitarkastukset. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi myös muista toimenpiteistä voidaan periä maksu. Tällaisia ovat esimerkiksi hakemusten ja ilmoitusten käsittely sekä määräysten tai kehotusten noudattamisen varmistamiseksi tehtävä valvonta.

Vuoden 2022 alussa tuli voimaan sekä elintarvikelain että terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden vuosittainen perusmaksu, joka on 150 €. Perusmaksu peritään tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilta rekisteröidyiltä ja hyväksytyiltä valvontakohteilta. Elintarvikelain mukaisista suunnitelmallisista näytteenotoista ei peritä näytteenottokustannuksia, vaan ne sisältyvät perusmaksuun. Elintarvikelain mukaisten valvontakohteiden lopetusilmoitusten käsittely on maksullista. Poiketen elintarvikelaista, terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden lopetusilmoitukset eivät ole maksullisia.

Maksut ja maksuperusteet on esitetty Hämeenlinnan kaupungin [ympäristöterveydenhuollon taksassa](#).

Päivitys 2026: Ympäristöterveydenhuollon taksa on uudistettu 2026. Maksutaksa on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 10.11.2025 (§ 150), ja taksa on tullut voimaan 11.11.2025.

1.6.3 Hallinnolliset pakkokeinot

Kunnan valvontaviranomaisella on oikeus käyttää määräyksiä, kieltoja ja muita hallinnollisia pakkokeinoja, mikäli ne ovat välttämättömiä toiminnassa havaittujen terveyshaittaa tai -vaaraa

---

aiheuttavien epäkohtien poistamiseksi. Pakkokeinoista säädetään kussakin ympäristöterveydenhuollon toimialan laissa. Terveysuojelulaissa kunnan antamista kielloista ja määräyksistä säädetään 51 §:ssä ja sen tehostamiseksi asetettavasta uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuudesta 53 §:ssä. Elintarvikelain mukaiset, kunnan käytettävissä olevat pakkokeinot on kuvattu lain 9 luvun pykälissä 55–61 ja 66 sekä määräyksen tai kiellon tehostamiseksi asetettava uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhta pykälässä 68. Kunnan käytettävänä pakkokeinona on elintarvikelain 67 §:ssä kuvattu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Sanktio on suuruudeltaan 300–5000 €, ja sen on tarkoitus ennaltaehkäistä elintarvikemääräysten vastaista toimintaa ja toisaalta nopeasti ja tehokkaasti estää sen jatkaminen.

Tupakkalain mukaisesti kunnallisella valvontaviranomaisella on käytettävissään 96 §:n mukainen kunnan kiello, 97 §:n mukainen vähittäismyyntiluvan peruuttaminen sekä 105 §:n mukainen uhkasakko ja teettämisuhka edellä mainittujen pakkokeinojen tehostamiseksi.

Yksikön toimintajärjestelmässä on terveydensuojelulain mukaisten pakkokeinojen käytöstä yleinen ohje ja elintarvikelain mukaisista pakkokeinoista on yksityiskohtaisempaa ohjeistusta. Ruokavirasto on laatinut [ohjeen hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä](#) (3761/04.02.00.01/2020/3). Oiva-järjestelmä on yhtenäistänyt tulkintaa pakkokeinoihin ryhtymisen rajasta.

Pakkokeinojen käyttöä on delegoitu viranhaltijoille Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennelautakunnan päätöksen mukaisesti. Pakkokeinot on delegoitu laajamittaisesti viranhaltijoille, mutta uhkasakko ja teettämisuhka ovat uhkasakkolain (1113/1990) mukaan viranomaisen asetettavia. Ennen pakkokeinoihin ryhtymistä viranhaltijat käyvät tapauksen läpi terveysvalvontapäällikön kanssa.

1.7 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Elintarvikelaki, terveydensuojelulaki ja tupakkalaki edellyttävät, että valvonta tukeutuu hyväksytyihin laboratorioihin. Hämeenlinnan kaupungin ympäristöterveydenhuolto käyttää valvonnassaan KVVY Tutkimus Oy:n laboratoriota, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaiseksi laboratorioksi. KVVY Tutkimus Oy:llä on toimipiste Hämeenlinnassa (Tavastlab), joka toimii lähinnä näytteiden vastaanottopisteenä. Suurin osa

---

näytteistä lähetetään analysoitavaksi yrityksen muihin toimipisteisiin. Laboratorio lähettää näytteitä tarvittaessa myös muualle, kuten Ruokaviraston laboratorioon tutkittavaksi. Lista hyväksytyistä laboratorioista on Ruokaviraston verkkosivuilla.

Valvontayksiköllä on laboratorion yhteystiedot, mistä henkilökunta on tavoitettavissa myös virka-ajan ulkopuolella, ja tarvittaessa kiireelliset laboratoriopalvelut ovat saatavilla myös päivystysluontoisesti. Talousveden häiriötilanteisiin liittyvät käytännöt on kuvattu tarkemmin kunnan talousveden häiriötilannesuunnitelmassa. KVVY Tutkimus Oy on hyväksynyt suunnitelmaan kirjatut käytännöt.

Sisäilmaselvityksissä kiinteistöstä vastaava taho pääsääntöisesti teettää tarvittavat tutkimukset. Valvontayksikkö voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvonnassaan. Jos ulkopuolisia asiantuntijoita tullaan käyttämään, asiantuntijan valinnassa huomioidaan vaatimukset, jotka on esitetty toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa. Esimerkiksi meluhaitan aiheuttaman terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi voidaan tarpeen mukaan käyttää ulkopuolista asiantuntijaa äänitasomittausten toteutuksessa.

1.8 Viestintä

Ympäristöpalveluiden toimintajärjestelmässä on kuvaus yksikön viestinnästä. Viestintä voi olla sisäistä, ulkoista tai sidosryhmien ja yhteistyökumppanien välistä. Tehokkaalla viestinnällä pyritään parantamaan valvonnan läpinäkyvyyttä, mutta viestintävelvoite tulee myös lainsäädännöstä. Kunnan asukkaille tapahtuvasta viestinnästä säädetään kuntalaisissa (410/2015), ja laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) säädetään oikeudesta saada tietoa viranomaisten julkisista asiakirjoista. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöstä tulee velvoite neuvoa ja tiedottaa toimijoita sekä kuntalaisia. Viestintä on yksi tapa täyttää tätä velvoitetta.

Aktiivisella viestinnän kehittämällä pyritään parantamaan yhteistyötä erityisesti toimijoiden ja muiden vastaavien yhteistyötahojen kanssa. Valvontayksikkö on pyrkinyt lisäämään tiedottamista toimijoille. Valvontayksikkö tiedottaa kaupungin verkkosivuilla ympäristöterveydenhuoltoa koskevista ajankohtaisista asioista. Tiedotteita voidaan jakaa myös medialle, ja media julkaisee tiedotteita kiinnostaviksi arvioimistaan asioista. Normaaliajan viestintää on kuvattu tarkemmin

---

kaupungin intranettiin tallennetussa ympäristöpalveluiden viestintäsuunnitelmassa. Tiedotettavista aiheista kootaan tiedottamisen vuosikello, ja tiedottamista toteutetaan vuosikellon mukaisesti. Lisäksi tietoisuutta terveysvalvonnasta on suunniteltu lisättävän osallistamalla johonkin tapahtumaan, mihin osallistuu suuri joukko kuntalaisia ja toimijoiden edustajia.

Valvontayksikön viranhaltijat ovat osallistuneet saavutettavuuskoulutuksiin, ja yksikön julkaisemat uudet dokumentit tehdään saavutettaviksi ja vanhoja dokumentteja muutetaan saavutettaviksi sitä mukaa kuin niitä päivitetään.

Erilaisia kriisitilanteita varten Hämeenlinnan kaupunki on laatinut erillisen kaikkia toimialoja koskevan kriisiviestintäsuunnitelman, joka on osa varautumissuunnitelmaa, eikä täten julkinen. Valvontayksikkö noudattaa kriisiviestintäsuunnitelmaa, mutta sen lisäksi on tarkennettuja viestintäohjeita esimerkiksi elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden varalle. Eläintautitilanteessa viestinnästä vastaa ensisijaisesti aluehallintovirasto.

1.9 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö

Terveystieteiseläkelaki ja elintarvikelaki velvoittavat valvontayksiköitä laatimaan häiriötilanteisiin varautumista koskevan suunnitelman. Valvontayksikön varautumissuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteet. Kaikki ajantasainen varautumissuunnitteluun liittyvä materiaali on tulostettuna sähkö- ja tietojärjestelmäkatkosten, ym. häiriöiden varalle.

Valtioneuvoston asetuksella (1365/2011) säädetään elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä. Valvontayksikön varautumissuunnitelmassa on kuvattu toiminta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemiatilanteissa. Epidemiatilanteita varten on laadittu runsaasti yksityiskohtaista ohjeistusta, jotka on tallennettu toimintajärjestelmään omalle sivustolle (Elintarvike- ja vesivälitteiset epidemiat). Ruokavirasto on laatinut [ohjeen terveysvaaratilanteiden varalle](#) (4186/04.02.00.01/2020/2). Yhteistoiminta-alueella toimii epidemiaselvitystyöryhmä, jonka kokoonpano, vastuut ja yhteystiedot löytyvät toimintajärjestelmästä. Tavoitteena on, että epidemiaselvitystyöryhmä kokoontuu vuosittain ympäristöjohtajan kokoonkutsamana. Elintarvike-, talousvesi- ja uimavesivälitteisistä epidemioista tehdään ilmoitus Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY-tietojärjestelmä). Jokaisesta

---

epidemia-ilmoituksesta laaditaan selvitystyön päätyttyä RYMY-järjestelmään selvitys-ilmoitus kolmen kuukauden kuluessa epidemiasta.

Talousvesivälitteisten epidemioiden selvittelylle on laadittu ohjeet ja selvittelyssä tehdään yhteistyötä sen vesilaitoksen kanssa, jonka alueella epidemiaepäily on havaittu. Talousvesiasetuksen 1352/2015 mukainen kunnan talousveden häiriötilannetilannesuunnitelma on valmistunut vuonna 2017 ja se on viety tiedoksi ympäristö- ja rakennuslautakuntaan. Suunnitelman valmistelussa on tehty yhteistyötä Kanta- ja Päijät-Hämeen terveystalvontojen, Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Hämeen Ely-keskuksen, Tampereen kaupungin terveystalvonnan ja alueen talousvettä toimittavien laitosten kanssa. Talousveden häiriötilannetilannesuunnitelma päivitetään vuosittain ja päivitykseen tarvittava aika otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa laadittaessa. Talousvettä toimittavien laitosten tarkastuksilla ja häiriötilanneharjoituksissa verrataan Hämeenlinnan kaupungin ja laitosten häiriötilannesuunnitelmia sekä sovitetaan yhteen toimintatapoja.

Talousveden häiriötilanteet tulevat viranomaispalveluiden tietoon poikkeavina näytetuloksina tai talousvettä toimittavien laitosten, viranomaisten tai kuluttajien yhteydenottoina. Tilanteissa toimitaan talousveden häiriötilannetilannesuunnitelmaan laadittujen toimintakorttien mukaisesti. Tilannearvion jälkeen päätetään mahdolliset toimenpiteet. Toimenpiteet aloitetaan välittömästi, jos kyseessä on talousveden mikrobiologinen saastuminen tai muu tilanne, jonka voidaan arvioida aiheuttavan talousveden kuluttajille terveyshaittaa. Tilanteesta informoidaan talousvettä toimittavaa laitosta, epidemioiden selvitystyöryhmää, kuluttajia sekä tarvittaessa Hämeenlinnan ja Hattulan johtoryhmiä. Terveystalvonta päättää muun muassa desinfiointin aloittamisesta, keittokehotuksen antamisesta ja arvioi tehtyjen toimenpiteiden riittävyttä yhteistyössä epidemioiden selvitystyöryhmän kanssa. Ympäristöjohtaja tai epidemioiden selvitystyöryhmä päättävät määräysten purkamisesta, kun tilanteen normalisoituminen on varmistettu riittävällä näytteenotolla. Häiriötilanteen kaikissa vaiheissa viestitään aktiivisesti. Talousveden häiriötilanteen jälkeen arvioidaan olemassa olevat suunnitelmat, joita päivitetään tarvittaessa.

Päivitys 2026: Häiriötilanteesta laaditaan selvitys-ilmoitus, jonka kautta tieto välittyy vuoden 2025 loppuun saakka terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastoille.

Vuoden 2026 alusta tieto välittyy terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lisäksi uudelle valtakunnallisen Lupa- ja valvontavirastolle.

Ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelmien päivitys aloitettiin vuonna 2022 osana kaupunkirakennetoimialan varautumisen päivitystä. Varautumista on ylläpidettävä jatkuvasti ja aiempien häiriötilanteiden oppeja on tärkeä hyödyntää. Ympäristöterveydenhuollon varautumisessa hyödynnetään myös paikkatietoja. Varautuminen on yksi ohjelmakauden 2025–2028 teemoista. Suunnitelmia tullaan päivittämään edelleen ohjelmakauden aikana ja yhteensovittamaan Hämeen hyvinvointialueen varautumisen kanssa. Eläinlääkintähuollon erityistilannevalmius on selostettu [luvussa 5.1.4](#). Talousarviossa ei ole erikseen varattu määrärahoja häiriötilanteita varten, mutta tarvittaessa näytetutkimusten aiheuttamat kustannukset pystytään kattamaan.

2 Elintarvikevalvontasuunnitelma

Kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma on laadittu siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarviketoimintojen säännöllisen valvonnan, kontaktimateriaalivalvonnan sekä alkutuotantopaikkojen valvonnan. Ruokavirasto ohjaa kunnallista elintarvikevalvontaa.

Ruokaviraston laatima Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU) tulee ottaa huomioon kunnan elintarvikevalvontasuunnitelman laatimisessa. VASU on laadittu koko elintarvikeketjulle, ja se koskee useita eri viranomaisia, joten sen ohjaava vaikutus ei ole yhtä selkeä kuin muissa toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa. Ruokavirasto on julkaissut syyskuussa 2021 ohjeen kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmasta. Ohje on otettu huomioon tätä suunnitelmaa laadittaessa.

Ruokavirasto on laatinut kunnallisten viranhaltijoiden toiminnan ohjaamiseksi lukuisia ohjeita, jotka sisältävät keskusviraston näkemyksiä lainsäädännön tulkinnosta. Ohjeilla pyritään helpottamaan lainsäädännön tulkintaa ja yhtenäistämään valvontaa valtakunnallisesti. Ohjeet ovat Ruokaviraston verkkosivuilla myös toimijoiden käytettävissä. Näiden lisäksi Pikanttiin (Ruokaviraston ekstranet) on

---

tallennettu viranomaiskäyttöön laadittuja malliasiakirjoja ja muuta valvontaa ohjaavaa aineistoa. Valvontayksikön omat ohjeet muun muassa ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä on tallennettu yksikön toimintajärjestelmään.

2.1 Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto

Valtaosa elintarvikevalvonnan piiriin kuuluvista huoneistoista on rekisteröityjä elintarviketoimintoja (ent. ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Tällaisia ovat esimerkiksi myymälät, tukut, ravintolat ja muut tarjoilupaikat, sekä muita kuin eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevät valmistuspaikat. Hyväksynnän vaativia huoneistoja ovat eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät huoneistot eli hyväksytyt elintarvikehuoneistot (ent. laitokset). Ilmoitus- ja hakemuskäsittely on ohjeistettu yksikön toimintajärjestelmässä. Huoneistoja hyväksyttäessä huomioidaan myös Ruokaviraston laatima ohjeistus. Rekisteröityjen toimintojen vaatimusten soveltamista ohjeistetaan Ruokaviraston [ohjeessa rekisteröidyn elintarviketoiminnan elintarvikehygieniasta](#) (980/04.02.00.01/2022/2).

Keskitetty elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toiminta on yhä yleistyvämpi toimintamuoto. Tämä aiheuttaa usein epäselvyyksiä, mikä valvontayksikkö vastaa toiminnan rekisteröinnistä ja valvonnasta, ja miten valvontaa tulisi suorittaa. Ruokavirasto on laatimassa ohjetta keskitetyn elintarvike- ja kontaktimateriaalialan rekisteröinnistä ja valvonnasta. Ohjeen odotetaan selkeyttävän kyseisten toimintojen valvontaa.

Hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin tehdään tarkastus ennen huoneiston hyväksymistä ja toiminnan aloittamista, mutta rekisteröidyt toiminnat tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista ainoastaan silloin, kun ilmoituksen tai muun seikan perusteella on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus saattaa vaarantua. Näin ollen edellytysten täyttymistä päästään yleensä arvioimaan vasta toiminnan alettua, ensimmäisellä suunnitelman mukaisella tarkastuksella.

Toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja toiminnan olennaisesta muutoksesta. Elintarvikelaissa ei ole enää käsitettä toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, vaan aina uuden toimijan aloittaessa toimintansa elintarvikehuoneistossa,

---

mielletään toiminta uudeksi elintarviketoiminnaksi. Toiminnan keskeytysilmoitus on maksuton, mutta lopetusilmoituksesta peritään taksan mukainen maksu.

Päivitys 2026: Päivitetyn voimassa olevan taksan mukaan elintarvikelain mukaisen toiminnan mahdollista lopettamista koskevan ilmoituksen käsittelyn maksu sisältyy aloittamisesta tehdyn ilmoituksen käsittelymaksuun, joten lopettamisen yhteydessä ei ilmoituksesta enää peritä erillistä maksua.

Hyvin pienimuotoiset ja vähäriskiseksi arvioidut elintarvikehuoneistot eivät kuulu rekisteröintivelvoitteen piiriin. Ruokaviraston tulkinnan mukaan rekisteröintivelvoite ei koske muun muassa pieniä kodinomaisia valmistuskeittiöitä kuten perhekotien keittiöitä, joissa asukkaat osallistuvat asuintiloihin kuuluvassa keittiössä ruoan valmistukseen. Ruokaviraston tulkinnasta poiketen tarjoilukeittiöistä jätetään ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle pienet päiväkotien ja palvelukotien ryhmäkeittiöt tai vastaavat, joihin ruoka toimitetaan kohteen välittömästä läheisyydestä joko saman toimijan keittiöltä tai laajamittaista keskuskeittiötoimintaa harjoittavan toimijan keittiöltä. Elintarvikehuoneiston jättäminen ilmoitusmenettelyn ulkopuolelle arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Perusmaksun käyttöönotto on johtanut entistä tarkempaan arviointitarpeeseen toiminnan rekisteröintivelvollisuudesta. Ruokavirasto on julkaissut verkkosivuillaan [ohjeen rekisteröintivelvoitteen piiriin kuulumisen arvioimiseksi](#) (836/04.02.00.01/2022/3). Rekisteröintivelvoitteen ulkopuolelle on jätetty vähäriskinen toiminta, jonka ei katsota olevan elinkeinon harjoittamista. Uuden elintarvikelain perusteluissa elinkeinon harjoittamisen liikevaihtorajaksi on linjattu 15 000 €. Lisäksi Ruokavirasto on linjannut, että pop up -toimintaa, eli satunnaista ruoan valmistusta ilman rekisteröityä elintarvikehuoneistoa, voivat yksityishenkilöiden lisäksi jatkossa harjoittaa myös yrittäjät. Ruokavirasto on antanut tarkempia ohjeita pop up -toiminnasta.

2.1.1 Kotirauhan piiriin kuuluva elintarvikehuoneisto

Rekisteröity elintarviketoiminta on mahdollista perustaa myös kotiin. Kotirauhan piirissä sijaitsevan huoneiston ja sen toiminnan vaatimuksiin sovelletaan lainsäädäntöä kuten muihinkin rekisteröityihin toimintoihin. Valvonta-asetus (EU 625/2017) edellyttää, että valvontaviranomaisella

---

on oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijoiden tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti. Näin ollen kotirauhan piiriin kuuluviin huoneistoihin tehdään tarkastuksia kuten muihinkin huoneistoihin ja tarkastuksista muodostuu Oiva-raportti.

2.2 Kontaktimateriaalitoimijat

Kontaktimateriaaleilla tarkoitetaan elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia materiaaleja, muun muassa astioita, pakkausmateriaaleja, työvälineitä ja laitteita. Kontaktimateriaalialan toimijoita ovat valmistajat, maahantuojat ja markkinoijat. Kontaktimateriaalivalvontaa suoritetaan myös elintarvikehuoneistoissa osana suunnitelmallista valvontaa, mutta näitä kohteita ei rekisteröidä erikseen kontaktimateriaalialan toimijoiksi.

Kontaktimateriaalialan toimijat tekevät valvontaviranomaiselle toiminnastaan ilmoituksen ja kohde merkitään valvontatietojärjestelmään. Kohteisiin tehdään riskinarvioinnin mukaisesti valvontakäyntejä hyödyntäen Ruokaviraston laatimaa [kontaktimateriaalien valvontaohjetta](#) (4217/04.02.00.01/2021/9). Ruokavirasto on julkaissut runsaasti myös muuta kontaktimateriaaleihin liittyvää aineistoa. Kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastusten tulokset tallennetaan valvontatietojärjestelmään samoin kuin elintarvikevalvontakohteiden, mutta kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastuksista ei muodostu julkista Oiva-raporttia.

Vatissa kontaktimateriaalitoimijat luokitellaan kolmeen eri toimintatyyppiin: valmistus ja jatkojalostus, maahantuonti sekä jakelu tai markkinointi. [Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisohe](#)essa (1028/04.02.00.01/2022/6) kontaktimateriaalitoimijat on jaettu kolmeen eri kokoluokkaan ja kahteen toimintaluokkaan, joiden tarkastustiheydet vaihtelevat välillä 0,35–1 krt/vuosi.

2.3 Alkutuotanto

Alkutuotantopaikat kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin ja toimijoille on asetettu lainsäädännössä rekisteröitymisvelvoite, joka koskee eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikkia alkutuotannon toimijoita. Alkutuotantopaikkojen valvonnassa ja valvontatarpeen määrittämisessä käytetään

---

apuna Ruokaviraston [ohjetta alkutuotannon elintarvikevalvonnasta ja riskinarvioinnista](#) (242/04.02.00.01/2023). Tarkastuslomakkeen käyttöä varten on laadittu erilliset arviointiohjeet, jotka löytyvät Ruokaviraston verkkosivuilta, ja ovat siellä myös toimijoiden käytettävissä. Alkutuotannon kohteita on paljon, mutta tarkastustarve vähäinen. Vähäriskisimpiin alkutuotantopaikkoihin ei kohdisteta suunnitelmallista valvontaa, vaan kohteita valvotaan tarvittaessa.

Päivitys 2026: Maidon- ja munantuotantotilojen valvontaa jatketaan suunnitelmallisesti niin, että tehtävä on osoitettu yhdelle eläinlääkärille. Alkutuotannon valvontaan on käytössä 0,2 htv vuonna 2026. Vuonna 2026 suunnitellaan maidontuotantotiloille tehtäväksi 13 tarkastusta ja munantuotantotiloille yksi tarkastus.

2.4 Sisämarkkinatuonti (ent. ensisaapumisvalvonta)

Ensisaapumisvalvonnalla tarkoitettiin muista EU-maista Suomeen toimitettavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikevalvontaa. Ensisaapumisvalvonnan tarkoituksena on turvata kyseisten elintarvikkeiden hygieeninen laatu sekä estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

Ensisaapumisvalvonnan järjestäminen oli aiemmin Ruokaviraston vastuulla, mutta vuonna 2020 voimaan tulleella elintarvikelain muutoksella ensisaapumisvalvonta osoitettiin kuntien tehtäväksi ja ensisaapumisvalvonta -termistä luovuttiin ja otettiin käyttöön käsite ”eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti”. Nykyisin sisämarkkinatuonti kuuluu osaksi Oiva-valvontaa. Sisämarkkinatuonti työllistää paitsi kiinteiden elintarvikehuoneistojen valvonnassa, myös ulkomyyntitapahtumissa, joissa useat toimijat harjoittavat sisämarkkinatuontia.

Ruokavirasto on antanut määräyksen 8/2021, joka koskee tiettyjen eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti-ilmoituksia. Määräyksessä on mainittu eläinperäisten elintarvikkeiden osalta toimijat, joiden tulee tehdä sisämarkkinatuonti-ilmoitus. Ilmoituksen voi tehdä käyttäen sähköistä ilmoitusjärjestelmää tai lomaketta. Maahantuojien valvonnassa on tiettyjä haasteita, koska usein maahantuontitoiminta ja elintarvikkeiden varastointi tapahtuvat eri valvontayksiköiden alueilla. Ruokavirasto on työstämässä ohjetta eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvontaan. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvontaohje tullaan pilotoimaan

---

ennen sen käyttöönottoa. Ohje tullaan julkaisemaan Ruokaviraston ekstranetissä, ja halutessaan kunnat voivat osallistua pilottiin.

2.5 Tilapäistapahtumat ja liikkuvat elintarvikehuoneistot

Tapahtumajärjestäjältä pyydetään ilmoitus suuresta yleisötilaisuudesta ja listaus tapahtumaan osallistuvista elintarvikemyyjistä. Tämän lisäksi yksittäiset elintarvikemyyjät tiedottavat itse omasta tulostaan joko sähköisellä ilmoituslomakkeella, vapaamuotoisella sähköpostilla tai muulla vastaavalla tavalla. Koska tapahtumat ajoittuvat useimmiten viikonlopuille, on valvontaa varten laadittu kiertävä tarkastusvuorolista. Tapahtumien valvonnan hoitaa valvontavuorossa oleva tarkastaja. Tilapäistapahtumia valvotaan riskiperusteisesti valvontavuorossa olevan terveystarkastajan arvion mukaan.

Suuri osa tilapäistapahtumista toistuu vuosittain ja tapahtumiin saapuvat samat toimijat. Tämä helpottaa riskinarviointia ja valvontaa voidaan kohdistaa niihin toimijoihin, joiden toiminnassa on havaittu puutteita. Liikkuvat elintarvikehuoneistot tekevät rekisteröinti-ilmoituksen kotikuntaansa ja niiden kohde- ja valvontatiedot saadaan Vatista. Osa tapahtumajärjestäjistä järjestää viranomaispalaverin hyvissä ajoin ennen varsinaista tapahtumaa. Viranomaispalaveriin pyritään aina osallistumaan, vaikka itse tapahtumaa ei katsottaisi tarpeelliseksi tarkastaa.

2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Tarkastuksen tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyys. Tavoitteena on myös varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan sekä suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Kuluttajan suojelun lisäksi valvonnalla pyritään varmistamaan kaikille elintarvikealan toimijoille yhtäläiset liiketoimintamahdollisuudet toteuttamalla valvontaa yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti. Tavoitteiden saavuttamisessa toimijoiden ohjauksella ja neuvonnalla on merkittävä rooli, mitä on enenevässä määrin alettu korostaa osana tarkastajan työtä.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva-tarkastuksista tarkastuskertomus sekä Oiva-raportti muodostuvat Vatiin kirjatusta tiedoista. Oiva-järjestelmä on Ruokaviraston määräämä tapa valvontatietojen julkistamisesta ([Ruokaviraston määräys elintarvikevalvonnan valvontatiedoista 12/2021](#)). Myös asiakirjatarkastuksista muodostuu Oiva-raportti, joka mahdollistaa esimerkiksi seurantatarkastuksen tekemisen asiakirjatarkastuksena. Myös valvontasuunnitelman mukaisista projektitarkastuksista muodostuu Oiva-raportti.

Suunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkastettavat asiakokonaisuudet ja Oiva-rivit valitaan kohteen toiminnasta johtuvien ja valvontatietoihin perustuvien riskien mukaisesti käyttäen hyväksi Ruokaviraston ohjeita. Lisäksi tarkastetaan soveltuvin osin valvontayksikössä kyseiselle vuodelle asetetut painopisterivit. Uuden valvontakohteen ensimmäisellä suunnitelman mukaisella tarkastuksella arvioidaan pääsääntöisesti omavalvonnan yleinen vaatimustenmukaisuus sekä tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito.

Ruokavirasto on laatinut ohjeistusta Oiva-tarkastuksiin. Arviointiohjeet löytyvät www.oivahymy.fi -sivustolta, ja muuta valvontaan liittyvää ohjeistusta löytyy Pikantista sekä Ruokaviraston verkkosivuilta. Rekisteröityjen huoneistojen tarkastuksilla käytetään apuna myös [ohjetta rekisteröidyn elintarviketoiminnan elintarvikehygieniasta \(980/04.02.00.01/2022/2\)](#), mihin on kerätty keskeisimmät säädökset ja ohjeistusta niiden tulkintaan. Valvonnan avuksi ja yhtenäistämiseksi kattavampia ohjeita on laadittu muun muassa pakkausmerkintöjen, kontaktimateriaalien, ravitsemus- ja terveystuotteiden ja elintarvikeparanteiden valvontaan. Valvontaohjeet löytyvät Ruokaviraston verkkosivuilta, ja ovat siellä myös toimijoiden käytettävissä.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi valvontakohteisiin tehdään tarkastuksia ilmoitusten perusteella, jolloin tarkastus kohdistetaan ilmoituksessa esiin tulleisiin epäkohtiin. Ruokamyrkytys- tai epidemiaepäilytarkastuksella joudutaan yleensä tarkastamaan kohteen toimintaa melko laajalaisesti kiinnittäen huomiota muun muassa kohteen yleiseen hygieniaan, hygieenisiin työskentelytapoihin sekä omavalvonnan toimivuuteen.

2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvonnan vaikuttavuutta edistetään valvonnan riskiperusteisella kohdentamisella. Valvontaa suunnataan sellaisiin kohteisiin, joissa riski on suurin, huomioiden toiminnan laatu ja laajuus, vaaralle mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä, vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys sekä aiemmat valvonnan tulokset. Tarkastustiheys määritetään riskinarviointiin perustuen. Kohteiden riskiluokituksessa käytetään joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta Ruokaviraston [ohjetta elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä](#) (1028/04.02.00.01/2022/6). Ohjeen liitteissä esitetyt tarkastustiheysuudistukset on käytetty tarkastussuunnitelmien (liite 2) laatimisessa. Ruokaviraston ohjeesta poiketen voidaan kohteen valvontahistoria huomioiden tarkastustiheyttä laskea yksittäisistä B-arvosanoista huolimatta, mikäli puutteet ovat olleet sellaisia, että ne eivät heikennä elintarviketurvallisuuksia ja toimija on ryhtynyt viipymättä toimenpiteisiin puutteen korjaamiseksi. Ohjelmakauden aikana riskinarviointia tullaan kehittämään ja laatimaan tarvittavat kirjalliset riskinarviointiprosessit.

Liitteessä 2 on esitetty valvontasuunnitelman laatimishetkellä aktiivisten valvontakohteiden lukumäärät, riskinarvioinnin mukainen kohdetyyppikohtainen tarkastustarve sekä käytettävissä olevien resurssien mukaiset tarkastusmäärät. Taulukossa esitetyissä luvuissa ei ole huomioitu suunnitelman mukaisia seurantatarkastuksia eikä uusien kohteiden ensimmäisiä tarkastuksia. Seurantatarkastuksia on noin 3 % suunnitelman mukaisista tarkastuksista, ja resurssien mukaisissa suunnitelmissa on huomioitu, että seurantatarkastukset saadaan tehtyä. Tarvittaessa valvontaa suunnataan edelleen suuririskisimpiin kohteisiin ja harkinnan mukaan pieniriskisimpien kohteiden tai loppuvuodelle suunniteltuja tarkastuksia voidaan siirtää seuraavalle vuodelle.

Uusien, rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvien elintarviketoimintojen ensimmäisen tarkastuksen ajankohta määräytyy toiminnan alustavan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastusajankohdan määrittämisessä käytetään ohjeellisesti taulukossa 2 esitetyt ajankohdat. Jos uusi rekisteröity toiminta muodostuu siten, että huoneistossa aiemmin toiminut toimija lopettaa toimintansa, mutta uuden toimijan vastuhenkilöt ovat samat kuin edellisen toimijan, voidaan ensimmäistä tarkastusta harkinnan mukaan siirtää, mikäli edellisestä tarkastuksesta on kulunut vain vähän aikaa. Myös näissä tapauksissa huolehditaan, että uusi toimija saa Oiva-raportin kohtuullisessa ajassa. Valvontaa

---

tehdään pääasiassa ennalta ilmoittamatta, mutta rekisteröityjen toimintojen ensimmäinen ennalta suunniteltu tarkastus voidaan sopia toimijan kanssa etukäteen, jotta toimijalla on mahdollisuus olla tarkastuksella läsnä.

Taulukko 2 Rekisteröityjen elintarviketoimintojen ensimmäisen tarkastuksen ohjeellinen ajankohta.

Elintarviketoimintatyyppi	Tarkastuksen ajankohta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai huoneistossa valmistetaan elintarvikkeita, jotka on tarkoitettu erityisryhmille.	Kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai säilytetään, kuljetetaan ja myydään pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita.	Kolmen kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa myydään, säilytetään tai muuten käsitellään ainoastaan pakattuja elintarvikkeita, jotka eivät säilykseen vaadi kylmä- tai kuumasäilytystä.	Kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta

Liikkuvien elintarvikehuoneistojen tarkastustiheyksiin ei ole erillistä ohjetta, vaan ne tulisi tarkastaa saman riskiluokitusohjeen mukaisesti kuin vastaavat kiinteät huoneistot huomioiden kuitenkin toiminnan tyyppillinen kausiluonteisuus, joka vähentää tarkastustarvetta. Liikkuvat elintarvikehuoneistot eivät välttämättä harjoita elintarvikehuoneistotoimintaa valvonnasta vastaavassa kunnassa (kunta, johon rekisteröinti-ilmoitus on tehty), joten tarkastuksia ei saada tehtyä suunnitelmallisesti. Liikkuvat huoneistot on jätetty pois tarkastussuunnitelmista, ja niihin tehdään tarkastuksia mahdollisuuksien ja riskinarvioinnin mukaan. Riskinarviointiin perustuen voidaan omalla valvonta-alueella esimerkiksi tapahtumissa tehdä tarkastus myös sellaiseen liikkuvaan elintarvikehuoneistoon, joka on tehnyt ilmoituksen toiseen valvontayksikköön.

Tarkastukseen käytettävä aika vaihtelee toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan. Keskimääräiset tarkastusajat on esitetty riskiluokitusohjeessa. Näistä ajoista voidaan poiketa, mikäli tarkastus kohteessa vie keskimääräistä enemmän aikaa, esim. jos puutteita on paljon tai omavalvontadokumenttien etsimiseen tai muuhun tarkastettaviin asioihin liittyvään selvittämiseen menee poikkeuksellisen paljon aikaa. Myös tarkastettavien Oiva-rivien määrä vaikuttaa tarkastusaikaan. Toimijan neuvomisesta johtuva tarkastusajan pidentyminen ei vaikuta

tarkastuksesta perittävään maksuun, koska neuvonta on maksutonta. Tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi myös ohjeellista tarkastustiheyttä voidaan muuttaa, mikäli siihen on perusteltu syy. Perustelut poikkeavalle tarkastustiheydelle kirjataan valvontatietojärjestelmään kohteen tietoihin.

Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaan tietyt valvontakohteet sijoittuvat 0-riskiluokkaan. Tällaiset vähäriskiset kohteet kuuluvat rekisteröintivelvoitteen piiriin, mutta niihin ei kohdisteta suunnitelmallista valvontaa. Tarkastus tehdään pääsääntöisesti toiminnan alussa, mutta siitä ei muodosteta Oiva-raporttia. Jatkossa valvontaa suoritetaan tarvittaessa, esimerkiksi asiakasyhteydenottojen perusteella. Tällaisia kohteita ovat tietyin edellytyksin muun muassa kuntosalien elintarvikemyynti, pubit sekä ruoka-aputoiminta. 0-luokan kohteet voidaan riskiperusteisesti siirtää suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Esimerkiksi, jos pubissa ruokatarjoilu on laajuudeltaan valvontaa vaativaa, voidaan se luokitella grilli- tai pikaruokatoiminnaksi.

Ruoka-aputoimijat kuuluvat rekisteröintivelvoitteen piiriin, mutta niihin ei tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia eivätkä ne kuulu elintarvikelain mukaisen perusmaksun piiriin. Riskiluokitusohjeen mukaisesti sellaisiin ruoka-apukohteisiin, joiden toimintaan kuuluu helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä tai jakamista, tehdään ensimmäinen tarkastus, ja muita ruoka-aputoimijoita valvontaan ilmoitusten ja valitusten perusteella. Ruoka-aputoimijoille on myönnetty tiettyjä helpotuksia, joista kerrotaan tarkemmin Ruokaviraston laatimassa ruoka-apuohjeessa. Rekisteröityjä ruoka-aputoimintoja on Hämeenlinnan valvonta-alueella lähes kaksikymmentä.

Päivitys 2026: Riskien katsotaan kasvavan, jos toimintaan kuuluu helposti pilaantuvan elintarvikkeen käsittelyä ja elintarvikehygieenistä osaamista vaativia työvaiheita (kuumennus, jäähdytys, säilytyslämpötilan ja allergeenien hallinta). Pitkät toimitusketjut useiden eri toimijoiden välillä sekä pitkät helposti pilaantuvan raaka-aineen säilytysajat myös lisäävät toiminnan riskiä. Riski kasvaa lisäksi, jos toimintaan kuuluu erityisosaamista vaativia toimintoja, kuten elintarvikkeesta annettavien tietojen (esimerkiksi pakkausmerkintöjen) laatimista, lisäaineiden valmistusta, elintarvikeparanteiden käyttöä, savustamista, vitamiineilla tai kivennäisaineilla täydentämistä tai ravintolisien ja erityisille ryhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistusta. Myös kontaktimateriaalien valmistus, kolmasmaatuonti ja painoväreillä painaminen sekä haavoittuville kuluttajaryhmille (päiväkoti-ikäiset lapset, ikääntyneet ja vakavasti sairaat) suunnattujen aterioiden tarjoilu ovat korkeamman riskin toimintaa.

2.8 Näytteenotto

Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa elintarvikehuoneistojen näytteenottosuunnitelmassa (liite 3) on määritetty kohteen omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi otettavat näytteet. Näytteenottosuunnitelma voisi sisältää myös valvontayksikön omiin valvontaprojekteihin sisältyviä näytteitä. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet on kuvattu luvussa painopisteet ja projektit. Sellaiset näytteet, jotka on kohdistettu riskiperusteisesti ja sisältyvät näytteenottosuunnitelmaan, ovat toimijan kustannettavia. Omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi määrätyt viranomaisnäytteet perustuvat pääsääntöisesti mikrobikriteeriasetukseen ((EY) N:ro 2073/2005) ja Ruokaviraston laatimaan mikrobikriteeriasetuksen soveltamishjeeseen (ohje 4095/04.02.00.01/2020/3). Liitteen 3 taulukossa esitettyjen näytteiden lisäksi valvontakohteen laiminlyömät lakisääteiset omavalvontanäytteet voidaan korvata toimijan kustannettavilla viranomaisnäytteillä.

Valvontasuunnitelman mukaisesti näytteenotoksi luetaan myös Ruokavirastosta tulevat seurantaohjelmiin sisältyvät näytteenottopyynnöt. Seurantaohjelmat voivat olla kansallisia tai EU-tasoisia. Näytteenotot kirjataan tilastointia varten Vatiin Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Näytteenottopyyntöjä tulee vuosittain muutamia. Näytteenotoista aiheutuneet kustannukset laskutetaan Ruokavirastolta.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia näytteitä otetaan harkinnan mukaan epäilyyn perustuen esimerkiksi ruokamyrkytyssepidemiatilanteissa. Lisäksi Ruokavirastolta voi tulla kiireellisiin valvontatoimiin liittyviä näytteenottopyyntöjä, mutta niiden tutkimuskustannuksista vastaa Ruokavirasto.

Elintarvikealan toimija ilmoittaa rekisteröinti-ilmoituksessa, jos talousvesi otetaan omasta kaivosta. Elintarvikevalvontaviranomainen ilmoittaa asiasta terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin talousveden valvonta tulee osaksi terveydensuojelulain mukaista valvontaa. Elintarvikehuoneistojen talousveden valvontaan tällöin sovelletaan ympäristölautakunnan 17.5.2005, 79 §:n päätöstä, joka perustuu pohjavedessä havaittujen riskien arviointiin. Oman kaivon varassa olevien elintarvikehuoneistojen kaivovedestä otetaan viranomaisvalvonnan mukainen vesinäyte kolmen vuoden välein. Näytteen ottaa tapauskohtaisesti joko kohteen

---

elintarvikevalvonnasta vastaava tarkastaja, talousveden valvonnasta vastaava valvoja tai joissakin tapauksissa kohde vastaa itse näytteenotosta. Niinä vuosina, jolloin valvontanäytettä ei oteta, tulee toimijan valvoa talousveden mikrobiologista laatua vähintään kerran vuodessa. Oman kaivon varassa olevia elintarvikehuoneistoja on valvonta-alueella lähes neljäkymmentä.

2.9 Painopisteet ja projektit

Tulevan kauden painopisteet pohjautuvat kolmeen kehittämisteemaan: valmius, varautuminen ja huoltovarmuus, vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Ruokavirasto arvioi vuosittain ja päivittää tarvittaessa toimenpidetaulukoita toiminnan jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti. Elintarviketurvallisuuden valtakunnallisia painopisteitä on asetettu ainoastaan teknologia ja tieto kehittämisteeman osalta. Painopisteet on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3 Teknologia ja tieto -kehittämisteeman valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet

Painopiste	2025	2026
Elintarvikealan toimijoiden ja valvojen HACCP-osaamisen lisääminen.		Aloitus 2026. Ruokavirasto suunnittelee ja ohjaa.
Lämpötilahallinta elintarvikehuoneistoissa. Rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen lämpötilahallintaan liittyvät asiat valvotaan yhdenmukaisesti, kattavasti ja riittävällä tiheydellä.	Valvontatietojen 2023–2024 analysointi. Yhteenveto valvontatuloksista. Ruokavirasto suunnittelee mahdolliset jatkotoimenpiteet.	
Valvojan työkalupakki Painopisteen kokonaistavoitteena on valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen	Ruokavirasto järjestää valvojan työkalupakkiin ja käsikirjaan liittyvät koulutukset.	
Alustava: Histamiinivalvontaprojekti	Ruokavirasto koordinoi, ohjaa ja laatii yhteenvedon. Valvontayksikkö ottaa näytteitä ja tutkituttaa.	

Elintarvikealan toimijoiden ja valvojen HACCP-osaamisen lisäämisen painopiste alkaa 2026 ja Ruokavirasto suunnittelee sekä ohjaa painopisteen toteutuksen. Lämpötilahallinta elintarvikehuoneistoissa painopisteen tavoitteena on, että rekisteröityjen ja hyväksytyjen

elintarvikehuoneistojen lämpötilahallintaan liittyvät asiat valvotaan yhdenmukaisesti, kattavasti ja riittävällä tiheydellä. Painopisteen toteutukseen kuuluu valvontatietojen 2023–2024 analysointi ja yhteenvedon laatiminen valvontatuloksista. Ruokavirasto suunnittelee painopisteen osalta mahdolliset jatkotoimenpiteet. Valvojan työkalupakki -painopiste jatkuu, ja painopisteen tavoitteena on valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen. Painopisteen toteutuksessa on kunnalle osoitettu koulutuksiin osallistuminen ja työkalupakin hyödyntäminen valvontatyössä. Ruokavirasto järjestää valtakunnallisen histamiinivalvontaprojektin. Ruokavirasto koordinoi ja ohjaa projektin sekä laatii yhteenvedon. Valvontayksikön tehtävänä on näytteidenotto sekä niiden tutkituttaminen, mutta projekti ei välttämättä kohdistu valvontayksikön toimijoihin. Muita painopisteitä pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan.

Ruokavirastolla on valtakunnallisia valvontaverkostoja, joihin kuntien elintarvikevalvojat voivat liittyä oman mielenkiintonsa ja tarpeidensa mukaisesti. Verkostot auttavat muun muassa seuraamaan lakitulkintoja ja muita ajankohtaisia asioita yhtenäistään valvontaa valtakunnallisesti. Valvontayksikön viranhaltijoita osallistuu säännöllisesti elintarvikeparanteiden valvontaverkoston, ravintolien valvontaverkoston kontaktimateriaalivalvonnan verkoston ja elintarviketiedot valvontaverkoston sekä rikollisuuden torjunnan valvontaverkoston.

Valvontayksikkö on asettanut tietyt Oiva-rivit valvonnan painopisteiksi kolmen vuoden syklillä. Toimintatavalla pyritään yhtenäistämään valvontaa ja varmistamaan, että kaikki Oiva-rivit tulevat kohteissa tarkastetuksi vähintään kolmen vuoden välein.

Päivitys 2026: Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen tarkastusten painopistealueiksi vuodelle 2026 ovat soveltuvien osin vuorossa seuraavat Oiva-rivit:

- 1.6 Omavalvonta
- 2.1 Tilojen soveltuvuus elintarviketoimintaa
- 2.2 Tilojen kunto
- 2.3 Työvälineet, kalusteet ja laitteet
- 17.1 Näytteenotto ja omavalvontatutkimukset
- 17.15 Prosessissa syntyvät vierasaineet

Kohteiden vaihtelevista tarkastustiheyksistä johtuen painopistealueiden mukaisia rivejä ei aina saada tarkastettua kyseisenä vuonna vaan ne tarkastetaan mukautetussa syklissä. Jos kohteeseen

---

tehdään Oiva-tarkastuksen yhteydessä myös projektitarkastus, pyritään arvioimaan samalla myös projektin aiheeseen liittyvät Oiva-rivit.

Ohjelmakaudella voidaan kuitenkin osallistua esimerkiksi yhteistyöverkostoissa yhteisesti päätettyihin projekteihin. On myös mahdollista, että valvontayksikössä toteutetaan omia valvontaprojekteja myöhemmin ohjelmakaudella, joten valvontasuunnitelmaa tullaan päivittämään tarpeen mukaan. Ohjelmakaudella tullaan kiinnittämään valvonnan vaikuttavuuteen huomiota ja edelleen kehittämään valvontatietojen hyödyntämistä valvonnassa. Valvontatietoja voidaan jatkossa hyödyntää esimerkiksi tiedotteiden aiheiden ja sisällön valinnassa.

Päivitys 2026: Resurssivajeen vuoksi ei vuodelle 2026 ole suunniteltu valvontayksikön omia valvontaprojekteja.

3 Terveysuojelun valvontasuunnitelma

Terveysuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveysuojelulaissa päävastuu terveysuojelun valvonnan toteuttamisesta on säädetty kunnan tehtäväksi. Valvira on laatinut kattavan, koko terveysuojeluvalvonnan käsittävän valvontaohjeiston sekä lisäksi malliasiakirjoja ja muuta toimintaa ohjaavaa ohjeistusta sovellettavaksi kunnan terveysuojelussa. Käytännön valvontatilanteissa tulee huomioitavaksi monisyisiä kokonaisuuksia, ja kattavasta ohjeistuksesta huolimatta lähes aina tarvitaan myös tarkastajan arviointikykyä ohjeen soveltamiseksi.

Päivitys 2026: Kunnallisten terveysuojeluviranomaisten toiminnan ohjaus siirtyy 1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi, kun uuteen virastoon kootaan Valviran tehtävät ja suurin osa aluehallintovirastojen tehtävistä. Voimassa oleva valvontaohjeisto on edelleen käytettävissä ympäristöterveydenhuollon ekstranetissä.

Valtakunnallisen terveysuojelun valvontaohjelma on päivitetty vuosille 2025–2028. Valvontaohjelman mukaan terveysuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveysuojelulla tulisi olla valmius tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja pandemioista aiheutuvia riskejä. Pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvät haitalliset terveysvaikutukset

---

voivat lisääntyä erityisesti herkissä väestöryhmissä. Perusmaksulla on tarkoitus kattaa sellaisia valvonnan kuluja, joista ei voida periä suoriteperusteista maksua.

Ohjelmakaudella tulee tapahtumaan terveydensuojeluvalvonnan ohjauksessa rakenteellinen muutos Valviran, aluehallintovirastojen sekä ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevien lupa- ja valvontatehtävien yhdistyessä. Yhdistymisen myötä perustetaan uusi valtakunnallinen lupa-, ohjaus- ja valvontavirasto, jonka on tarkoitus aloittaa toimintansa vuonna 2026. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt terveydensuojelulain kokonaisuudistushankkeen, jonka tavoitteena on muuttaa lakia siten, että se vastaa ympäristöterveydenhuollon muuta lainsäädäntöä. Uudistuksessa on tarkoitus tarkastella säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta sekä säätää terveydensuojelulaissa kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta, hallintomenettelyistä ja viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Lisäksi laissa säädetyt asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia täsmennetään. Häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykälä tullaan myös samassa yhteydessä tarkastelemaan ja tarvittaessa selkeyttämään.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa edistetään toteuttamalla yhteisen valvontaohjelman tavoitteita tietoperusteisesta valvonnasta, osaamisesta ja varautumisesta. Terveydensuojelun painopisteet (2025–2028) ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveydensuojelulain mukaisesta valvonnasta kohdistuu muita toimialoja enemmän valvontaresursseja ei-suunnitelmalliseen valvontaan. Esimerkiksi asunnontarkastukset, sisäilmaselvityksiin liittyvät kokoukset, raportteihin perehtyminen ja asiantuntijana toimiminen vievät työpanoksesta huomattavan osan. Muita suunnitelmaan sisällyttämättömiä yllättäviä valvontatapauksia ovat muun muassa epidemiaselvitykset, terveyshaittaepäilyt sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Lisäksi toiminta terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, kehittäjänä, neuvojana ja ohjaajana vaatii resursseja. Lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat myös erilaiset raportointitehtävät esimerkiksi talous- ja uimavesinäytetulosten raportointi aluehallintovirastoon.

Juomavesidirektiivi tuli voimaan 12.1.2021, ja se toimeenpantiin kansalliseen lainsäädäntöön 12.1.2023. Juomavesidirektiivi edellyttää poikkihallinnollisesti useita lainsäädäntömuutoksia ja useissa kohdissa on eri määräaikoja. Keskeisiä uudistuksia ovat muun muassa laatuvaatimusten päivitys pääosin Maailman terveysjärjestön (WHO) suositusten mukaisesti, juomavesidirektiivin ja vesiputedirektiivin säännösten yhteen sovittaminen, koko vedentuotantoketjun riskinarviointi ja riskienhallinta vedenmuodostumisalueelta kuluttajan hanaan (WSP), kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta, talousvettä toimittavien laitosten käyttötarkkailu (omavalvonta), vedenkäyttäjille aiempaa enemmän tietoa (laitoksen toiminta ja tehokkuus, ajantasaiset laatumiedot verkossa), kiertotalouden edistäminen (vähennetään energiankulutusta ja hukaveden määrää, hanaveden luotettavuuden ja saatavuuden parantaminen vähentää pulloveden käytöstä syntyvää muovijätettä) sekä veden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden materiaaleille asetettavat hygieeniset vaatimukset.

3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet

Useimmat terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Talousvettä toimittavat laitokset hakevat pääsääntöisesti toiminnalleen hyväksyntää ja hyväksynnästä tehdään päätös. Toiselta laitokselta vetensä ottava talousvettä toimittava laitos kuuluu ilmoitusmenettelyn piiriin. Ilmoitus- tai hakemuskäsittely saattaa kohteen suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Hakemuksen ja ilmoituksen käsittely on ohjeistettu toimintajärjestelmässä. Suunnitelmallisen valvonnan valvontakohteita ovat muun muassa talousveden jakelu, uimarannat, allasvesi, päiväkodit, koulut, oppilaitokset, majoitushuoneistot, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola sosiaalihuollon palvelut sekä liikuntatilat. Lisäksi terveydensuojeluviranomainen voi pyytää riskinarvioinnin perusteella ilmoituksen muustakin terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminnan suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Valvira on julkaissut 2023 päivitetyn [soveltamisohjeen terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta](#). Majoitushuoneistoja koskevien ilmoitusten käsittelystä annetaan sähköpostilla tieto sekä poliisilaitokselle että pelastuslaitokselle. Myös rakennusvalvontaa tiedotetaan tarvittaessa.

Juomavesidirektiivin toimeenpanon myötä terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus on laajentunut terveydenhuollon toimintayksiköihin. Ilmoitettaviksi tulivat

---

sairaaloiden ja terveyskeskusten (joilla on vuodeosasto) kiinteistöjen vesilaitteistot, joissa tullaan valvomaan vesilaitteistojen riskinhallintaa. Kansallisesti määritellyjä ensisijaisia tiloja ovat ne tilat, joissa olemassa olevan tiedon mukaan on esiintynyt legionella infektioita, joissa legionella infektioiden todennäköisyys on suuri, ja joiden vedenkäyttäjät ovat kaikkein altteimpia legionellainfektioiden aiheuttamalle terveyshaitalle. Ensisijaisia tiloja ovat muun muassa majoitushuoneistot, uimahallit, kylpylät ja tehostetun palveluasumisen yksiköt.

Valvira on linjannut terveydensuojelulain mukaisten kotona sijaitsevien huoneistojen valvontaa terveydensuojelulain 13 §:n mukaista ilmoitusvelvollisuutta koskevassa ohjeessa. Ihoa rikkovasta toiminnasta tulee aina tehdä ilmoitus, myös silloin kun ihoa rikkovaa toimintaa harjoitetaan kotirauhan piirissä taikka kun kyseessä on kiertävä toiminnanharjoittaja, jolloin ilmoitus tehdään toiminnanharjoittajan kotipaikkakunnalle. Kotirauhan piiriin kuuluvaan kohteeseen ei tehdä tarkastuskäyntejä, vaan säännöllinen valvonta suoritetaan esimerkiksi asiakirjatarkastuksena ja haastatteluna. Ilmoitusvelvollinen tila voi sijaita asuinkiinteistössä siten, että sinne on erillinen sisäänkäynti tai muuten erillään asuintiloista, jolloin huoneistosta tehdään ilmoitus ja tiloja valvontaan normaaliin tapaan.

3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily

Asumisterveys on terveydensuojelun toimialaan kuuluva osa-alue, joka ei sisällä lainkaan suunnitelmallista valvontaa, vaan tarkastukset tehdään kuntalaisten tekemien asunnontarkastuspyyntöjen perusteella. Terveyshaittaa voivat aiheuttaa muun muassa tupakansavu, kosteusvaurioiden aiheuttamat mikrobikasvustot, fyysiset tekijät, kuten melu sekä kemialliset tekijät.

Asumisterveysasioista vastaavan tarkastajan työajasta kuluu merkittävä osa neuvontaan ja ohjaukseen. Epäiltäessä asunnossa tai muussa oleskelutilassa terveyshaittaa aiheuttavaa olosuhdetta, ohjataan ilmoittajaa olemaan yhteydessä isännöitsijään, kiinteistön omistajaan tai siihen tahoon, jonka vastuulla haitta on. Mikäli vastuussa oleva taho ei ryhdy toimenpiteisiin tai haitta edelleen jatkuu korjaustoimenpiteiden jälkeen, on haitasta kärsivän mahdollista tehdä asiasta tarkastuspyyntö pyytämällä terveysvalvonnalta asunnontarkastuspyyntölomake täytettäväksi. Tarkastuspyyntö voidaan tehdä myös poikkeustapauksissa ilman lomaketta.

Mikäli tilanne edellyttää asunnontarkastusta, sovitaan tarkastus asukkaan ja tarvittaessa muiden asianomaisten kesken. Tarkastus tehdään pääsääntöisesti virka-aikana ja sen tavoitteena on selvittää, aiheuttavatko olosuhteet asunnossa terveyshaittaa. Tarkastukseen voi sisältyä muun muassa aistinvaraisia havaintoja sekä mahdollisia mittauksia. Joissakin tilanteissa, esimerkiksi korjaussuunnitelmaa arvioitaessa, tarkastus voidaan tehdä myös—asiakirjatarkastuksena. Tarkastuksen johdosta kiinteistön omistajaa voidaan velvoittaa ryhtymään tarkempiin selvitystoimiin haitan selvittämiseksi, ja haitan poistamisesta voidaan pyytää toimenpidesuunnitelmaa.

Mikäli asunnon olosuhteet eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia tai terveyshaitan arvioimiseksi tulee tehdä lisäselvityksiä, voi terveysvalvonta antaa kehotuksen hallintolain 6 §:ssä säädetyn suhteellisuusperiaatteen nojalla. Kehotus ei kuitenkaan ole oikeudellisesti sitova ja velvoittava määräys, vaan se on terveydensuojeluviranomaisen antama vahvaa suositusta asiantilan korjaamiseksi. Jos asianosainen ei noudata kehotusta, voi terveydensuojeluviranomainen määrätä asianosaisen ryhtymään toimenpiteisiin erillisellä velvoittavalla hallinnollisella määräyksellä. Velvoittavaan määräykseen on mahdollista hakea muutosta. Mikäli omistaja ei ryhdy riittäviin toimenpiteisiin haitan poistamiseksi ja asunnon terveydelliset olot sitä edellyttävät, voidaan toimenpiteiden tekemättä jättämisen uhaksi asettaa uhkasakko ja vakavimmissa tapauksissa asunto voidaan asettaa asumiskieltoon. Jos terveyshaittaa aiheuttavia olosuhteita ei todeta, asian käsittely ympäristöterveydessä päättyy. Asianosaisilla on oikeus pyytää asiasta valituskelpoinen päätös.

Yleensä asunnontarkastuspyyntö tulee asukkaalta, mutta asunnon terveyshaittaepäily voi tulla ilmi myös muuta kautta. Mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa, asuntoon voidaan tehdä tarkastus ilman asukkaan suostumusta, mutta tällöin tarkastuksen suorittamiseen tulee olla kunnan terveydensuojeluviranomaisen kirjallinen määräys (terveydensuojelulaki 46 §). Hämeenlinnan kaupungin hallintosäännössä määräys on delegoitu ympäristöjohtajalle.

Valvira on laatinut laajan, viisiosaisen ohjesarjan asumisterveysasetuksen (STM 545/2015) soveltamisesta. [Soveltamisohjeet](#) löytyvät Valviran verkkosivuilta. Valvira on lisäksi päivittänyt asunnon terveyshaittaepäilyn käsittelyyn viranomaisessa annetun ohjeen vuonna 2024 (Dnro V/148/2024). Valvira suosittelee asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen osassa V, että ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella olisi ainakin yksi rakennusterveysasiantuntija-

---

(RTA) pätevyyden omaava viranhaltija. Tällä hetkellä yksikössä ei työskentele RTA- pätevyyden omaavia tarkastajia.

3.3 Säteilylain valvonta

Säteilylaki (859/2018) pohjautuu EU:n säteilyturvallisuudirektiiviin ja sen tarkoituksena on suojata ihmisten terveyttä säteilyn aiheuttamilta haitoilta. Säteilylain valvonta kuuluu pääasiassa säteilyturvakeskukselle (STUK), mutta lain 15 §:n mukaisesti valvontavastuuta on osoitettu myös kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Radon on tupakoinnin jälkeen merkittävin tunnettu keuhkosyövän aiheuttaja. Sisäilman radon on suomalaisille yleisin säteilyaltistuksen aiheuttaja, joten sisäilman radonkuormaa vähentämällä voitaisiin vähentää keuhkosyöpäriskiä. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut vuonna 2020 [kansallinen toimintasuunnitelma radonista aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi](#). Suunnitelmassa esitetään pitkän aikavälin tavoitteet ja keinot, joissa pääpaino on sisäilman radonpitoisuuden vähentämisessä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo radonpitoisuuksien viitearvojen noudattamista sekä radonpitoisuuden selvitysvelvollisuutta. Tiloja, joita selvitysvelvollisuus koskee, ovat muun muassa koulut, päiväkodit, vastaanottokeskukset ja tehostetun palveluasumisen yksiköt. Tilat on määritelty tarkemmin säteily- ja terveydensuojelulaeissa. Tarkastuksen yhteydessä on tiloista vastaavan toiminnanharjoittajan annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta. Ionisoivasta säteilystä annetussa asetuksessa (STMa 1044/2018) asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi on asetettu 300 Bq/m³ ja uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m³.

Valvira on laatinut 2023 julkaistun ohjauskirjeen kuntien terveydensuojeluviranomaisten vastuulla olevien asuntojen ja muiden oleskelutilojen radonvalvonnasta. Ohje on laadittu yhteistyössä aluehallintovirastojen ja Säteilyturvakeskuksen kanssa, ja sen on tarkoitus selventää kunnan vastuulla olevaa radonvalvontaa. Radonvalvontaa toteutetaan Valviran ohjeistuksen mukaisesti.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo myös talousveden radonpitoisuutta. Talousveden radonpitoisuuden valvontaan sovelletaan STM:n asetuksia 1352/2015 ja 401/2001.

Säteilyturvakeskus toimii talousveden radioaktiivisuuden valvonnan asiantuntijana, ja säteilyturvakeskukselle on ilmoitettava viivytyksettä, jos radioaktiivisuuden laatuvaatimus (alle 1000 Bq/l) ei täyty. Mikäli pitoisuus ylittää laatuvaatimteen (alle 300 Bq/l), mutta ei laatuvaatimusta, kunnan terveydensuojeluviranomainen ryhtyy toimenpiteisiin riskinarvioinnin perusteella.

Myös solariumien valvonta on säteilylaissa osoitettu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäväksi. Säteilylain 173 §:ssä on säädetty tarkastettavista asioista, joita ovat muun muassa laitteiden sijoittelu, vastuuhenkilön nimeäminen, käyttöohjeiden antaminen asiakkaille, solariumlaitteessa oleva ajastuksen säätö sekä solariumlamppujen nimikkeet ja tyypit. Valvontaa tehdään terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä. STUK on julkaissut 2022 ohjeen ja sähköisen tarkastuslomakkeen terveydensuojeluviranomaisen solariumtarkastukseen, mitkä löytyvät STUK:n verkkosivuilta [terveydensuojeluviranomaisen solariumtarkastus käyttöpaikalla](#).

3.4 Ennakoiva terveydensuojelutyö

3.4.1 Lausunnot

Lausunnon antaminen on keskeinen ja haittoja ennaltaehkäisevä vaikuttamistapa. Ympäristönsuojelulaki edellyttää ympäristönsuojeluviranomaista pyytämään ympäristölupaan aina lausuntoa myös terveydensuojeluviranomaiselta. Jos terveydensuojeluviranomaisella on asiaan huomautettavaa, laaditaan valvontatietojärjestelmään lausunto, joka on liitettävissä lupakäsittelyn asiakirjoihin. Jos huomautettavaa ei ole, tieto lausunnon pyytämisestä kirjataan päätökseen, eikä terveydensuojeluviranomainen laadi erillistä, kirjallista lausuntoa. Terveydensuojeluviranomainen antaa lausuntoja myös kaavoituksesta, rakennusluvista, lainsäädäntömuutoksista, vesihuollon toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymisvapautuksista ja riistakeskuksen poikkeamislupiin lintujen rauhoitussäännöksistä.

Päivitys 2026: Vuodesta 2026 alkaen terveydensuojeluviranomainen antaa lausuntoja myös mahdollisista Lupa- ja valvontaviraston valmistelemista ympäristöluvista.

3.4.2 Sidosryhmätyöskentely

Aktiivisella sidosryhmätyöskentelyllä edistetään elinympäristöterveyttä ja yhteistyötä sekä paikallisesti että alueellisesti. Ympäristöterveydenhuollon toimialoista terveydensuojelulla on laajin

---

ja vakiintunein yhteistyöverkosto ja sidosryhmätyöskentelyllä on suuri merkitys terveydensuojelulain tavoitteen toteutumisessa. Yhteistyöryhmät on esitetty kootusti liitteessä 1.

Koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmia käsitellään moniammatillisissa sisäilmatyöryhmissä. Sisäilmatyöryhmät on vakiintunut työskentelytapa terveyshaittojen ehkäisemisessä ja jo todettujen haittaepäilyjen kuntoon saattamisessa. Sisäilmatyöryhmien kokouksiin valmistautuminen ja tausta-aineistoihin perehtyminen vievät merkittävästi kohteiden valvojien työaikaa, mutta ryhmiin osallistuminen koetaan merkitykselliseksi sisäilmaongelmien käsittelyssä ja ennalta ehkäisemisessä.

Hämeen vesitiimi on aloittanut toimintansa 2021 Hämeenlinnan ehdotuksesta. Hämeen vesitiimi on talousvettä valvovien Kanta- ja Päijät-Hämeen terveystarkastajien yhteistyöverkosto. Ryhmässä käsitellään noin 4–5 kertaa vuodessa ajankohtaisia talousveteen liittyviä kysymyksiä.

Päivitys 2026: Vuodesta 2026 täydentyy Hämeen vesitiimi 1–2 kertaa vuodessa Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskuksen edustajilla sekä terveysvalvonnan johtajilla. Terveydensuojeluvalvontaa tekevilla viranhaltijoilla on tehtäväkuviansa mukaisesti yhteistyötä myös muun muassa Lupa- ja valvontaviraston, THL:n, pelastusviranomaisen ja poliisin kanssa.

Viranomaispalveluiden sisäisessä sidosryhmätyössä viranomaispalveluiden eri yksiköt kokoontuivat kartoittamaan yhteistyötarpeita tavoitteena luoda uusia toimivia yhteistyökäytäntöjä. Terveydensuojelun viranhaltijat tekevät yhteistyötä erityisesti rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun kanssa.

Alkoholilaki (1102/2017) edellyttää alkoholivalvontaviranomaisen toimittamaan toimijoiden jatkoaikailmoitukset terveydensuojeluviranomaiselle. Toimitetut ilmoitukset kirjataan tiedoksi valvontatietojärjestelmään, mutta ne eivät automaattisesti edellytä muita toimenpiteitä. Mikäli toiminnasta aiheutuu haittaa, voi terveydensuojeluviranomainen edellyttää toimijalta terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta. Mikäli toiminnasta aiheutuvan terveyshaitan poistamiseksi toimijalle tulee antaa määräyksiä, tulee päätökset toimittaa tiedoksi alkoholivalvontaviranomaiselle.

Päivitys 2026: Lupa- ja valvontaviraston toiminnan alkaessa 2026 päättyy Etelä-Suomen aluehallintoviraston pitämät terveydensuojelu- ja tupakkavalvontaan liittyviä ”turinatuokiot”.

Keväällä 2023 on perustettu Hämeenlinnan ehdotuksesta kauneushoitoloiden ja tatuointipaikkojen yhteistyöverkosto. Yhteistyöverkosto on kasvanut valtakunnalliseksi verkostoksi. Verkostossa on lisäksi edustus Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta (Tukes). Valvontayksiköissä kauneushoitoloiden valvontaa tekee usein vain yksi tarkastaja, jolloin omasta valvontayksiköstä ei saa tukea ja asiantuntemusta valvonnan pulmiin.

Ohjelmakaudella 2025–2028 on valvontayksiköiden varattava työaikaa terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen sidosryhmätyöhön osallistumiseen. Lähialueen verkostoitumista vahvistetaan perustamalla vuonna 2025 muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen valvontayksiköiden kanssa terveysvalvonnalle yhteistyöryhmä, jonka tarkoituksena on muun muassa jakaa hyvää käytäntöä, toimintamalleja ja onnistuneita valvontatapauksia.

3.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita omavalvonnassa, toiminnassa tai olosuhteissa, annetaan haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeellisia ohjeita sekä tarvittaessa toimenpidekehotuksia tai -määräyksiä. Terveyshaitan arvioimiseksi voidaan myös pyytää lisäselvityksiä. Terveydensuojelulain mukaan kehoitus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta mikäli sitä ei noudateta, voidaan antaa velvoittava hallinnollinen määräys.

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen tarkastuksen kohteet on esitetty tarkemmin liitteessä 4. Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset kirjataan Vatin valvontalomakepohjiin. Tarkastuksen rakentuvat pääsääntöisesti toimijan haastattelusta, aistinvaraisesta havainnoinnista ja arvioinnista sekä asiakirjojen tarkastamisesta. Tapauskohtaisesti tarkastukseen voidaan tarpeen vaatiessa sisällyttää mittauksia ja näytteenottoa. Valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella voidaan tarkastaa useita asiakokonaisuuksia, jotka on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4 Terveysvalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastuskohteiden tarkastettavat asiakokonaisuudet

Valvontakohdetyyppi	Tarkastettavat asiat
Oleskelutilat, esim. ihoa rikkovan toiminnan kohde, erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola, solarium, lasten ja nuorten kohteet, liikuntatila, majoitushuoneisto, kasarmi, päiväkotit, koulu, oppilaitokset, vastaanottokeskus, ensi- ja turvakodit, lastenkoti, vanhainkoti, tehostetun palveluasumisen yksiköt	kohteen perustiedot, riskinarviointi ja omavalvonta, tilat, kalusteet, välineet ja laitteet, tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön, puhtaanapito, jätteet ja jätevedet, haitta- ja tuhoeläimet, talous- ja käyttövesi sekä ulkoalueet.
talousvettä toimittavat laitokset	kohteen perustiedot, riskinarviointi ja riskienhallinta, omavalvonta ja varautuminen, valvontatutkimusohjelma ja näytteenottosuunnitelma, talousveden laatu, vedenottamot, vedenkäsittelylaitokset, ylä- ja alavesisäiliöt sekä talousveden jakeluverkosto
uimarannat	kohteen perustiedot, riskinarviointi ja omavalvonta, seurantakalenteri ja näytteenottosuunnitelma, uimaveden laatu, tiedottaminen, puku-, pesu-, sauna- ja WC-tilat sekä uimarannan siisteys, kunto ja jätehuolto
uimahalli, kylpylä	kohteen perustiedot, valvontatutkimusohjelma, allasveden laatu, riskinarviointi ja omavalvonta, puku-, pesu-, sauna- ja WC-tilat, allas-tilat, oheistilat sekä puhtaanapito

Jälkivalvonta ja uusintatarkastus voidaan toteuttaa asiakirjatarkastuksena esimerkiksi silloin, kun terveystarkastukselle on toimitettu kirjallisia lisäselvityksiä. Allasvesivalvonnan kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella osa valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista toteutetaan asiakirjatarkastuksena. Allasvesivalvontaan voi tulla valvontakaudella muutoksia ja valvottavien allasvesikohteiden määrä voi vähentyä mahdollisten lainsäädännön muutoksen vuoksi.

Majoitushuoneistojen tarkastuskäynnistä on ilmoitettava ja pelastusviranomaiselle, sillä terveydensuojelulain mukaan poliisi- ja pelastusviranomaisilla on oikeus olla läsnä tarkastuksessa. Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset saattavat sisältää myös tupakkalain mukaista valvontaa. Tupakkalain mukainen valvonta kohdistuu pääsääntöisesti savuttomiin tiloihin, jotka

eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Mikäli muun valvonnan yhteydessä näissä kohteissa havaitaan puutteita, laaditaan tarkastuksesta erillinen, tupakkalain mukainen tarkastuskertomus.

Liikuntapaikkojen yhteydessä myydään tyyppisesti ravintolisiä, ateriakorvikkeita ja muita vastaavia tuotteita. Tällainen pienimuotoinen myynti ei kuulu elintarvikevalvonnan piiriin, mikäli toimintaan ei kuulu omaa valmistusta, valmistuttamista tai maahantuontia, mutta muutoin toimijoiden tulee tehdä toiminnastaan rekisteröinti-ilmoitus.

Talousvettä toimittavien laitosten viranomaisvalvonta perustuu veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja tarkoituksena on todentaa, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Tarkastukset pohjautuvat Valviran laatimiin talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueen ja tukkuvesilaitoksen tarkastuslomakkeisiin. Asiakirjatarkastuksia käytetään osassa tarkastuskokonaisuuksista, esimerkiksi näytetulosten tarkastelussa ja laitosten omiin riskienarviointisuunnitelmien toimenpideohjelmien tarkastuksissa. Talousvesivalvonnassa tehdään paljon valvontasuunnitelman ulkopuolisia asiakirjatarkastuksia esimerkiksi aina kun näytetuloksissa on havaittu poikkeamia. Resursseja tulee olla varattuna myös mahdollisten häiriötilanteiden selvittelyjen varalle. Häiriötilanteista ilmoitetaan viivytyksettä aluehallintovirastolle ja häiriötilanteen jälkeen toimitetaan yhteenveto häiriötilanteen hallintaan saamiseksi toteutetuista toimenpiteistä sekä aluehallintovirastolle että sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Häiriötilanteiden jälkeen myös arvioidaan häiriötilannesuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivitystarve.

3.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvonnan tulee olla riskiperusteista ja terveyshaittoja ennalta ehkäisevää. Terveysturvallisuuden mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein, mutta vähintään kerran viidessä vuodessa, ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Pienimuotoisen majoitustoiminnan (majoittumiseen tarjotut kalustetut huoneistot ja loma-asunnot) valvontaan ei sovelleta vähimmäistarkastustiheyttä, vaan valvonta voidaan toteuttaa ilmoituksen käsittelyn yhteydessä annettavalla ohjauksella ja neuvonnalla esimerkiksi tukemalla toiminnanharjoittajien omaa valvontaa. Pienimuotoisen majoitustoiminnan kohteita voidaan tarkastaa myös riskinarvioinnin pohjalta tai valitsemalla tarkastuskohteita satunnaisella otannalla.

Ohjeellisten tarkastustiheyksien lisäksi oppilaitosten tarkastussuunnitelmassa on huomioitu tarkastusten ajoittaminen samaan rytmiin terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjen tarkastusten kanssa. Yhteistarkastuksista on säädetty valtioneuvoston asetuksella (338/2011).

Tarkastustiheyden määrittäminen on tehty valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokitusohjeen sekä kohdekohtaisen riskinarvioinnin mukaisesti. Terveystensuojelulain mukaiset kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys. Poiketen elintarvikevalvonnan riskinarvioinnista, terveystensuojelulain mukaisissa kohteissa voidaan kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella lisätä tai vähentää suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä.

Riskiluokitukseen perustuvat tarkastusmäärät sekä suunnitellut tarkastusmäärät on esitetty liitteessä 4. Kohteissa, joihin on tehty kohdekohtainen riskinarviointi, lähtökohtana on käytetty Valviran ohjeellista riskiluokkaa.

Päivitys 2026: Valvontayksikössä tullaan laatimaan ohjelmakauden 2025–2028 aikana kirjalliset riskinarviointiprosessit ilmoituksen käsittelystä kohteen säännölliseen valvontaan asti.

Ohjelmakauden aikana riskinarviointia tullaan kehittämään siten, että se perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä myös toiminnan valvontahistoriaan ja omavalvonnan toimivuuteen. Valvontaa voidaan vähentää valveutuneilta toimijoilta, joilla on tilat ja toiminta kunnossa.

3.7 Näytteenotto

Terveystensuojelulain mukaisten kohteiden suunnitelmallinen näytteenotto kohdistuu pääsääntöisesti lakisäätteisiin talous- ja uimavesinäytteisiin. Terveystensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Valvontayksikössä otettavien näytteiden määrät on esitetty liitteessä 5. Näytemäärät on kerätty kohdekohtaisista valvontaohjelmista ja näytteenottosuunnitelmista, joissa on huomioitu kohteiden erityispiirteet.

Yli 10 m³ vuorokaudessa tai yli 50 henkilölle talousvettä toimittavien laitosten näytteenottosuunnitelmat (NOS) viedään Vatiin. Vati-järjestelmän talousvesikohteiden näytteenottosuunnitelmat ohjaavat näytteenottoa. Vati muistuttaa näytteenotosta yli 10 m³ vuorokaudessa tai yli 50 henkilölle talousvettä toimittavien laitosten kohdalla. Juomavesidirektiiviin pohjautuen tulosten raportointi muuttui ja veden laatutietoja tullaan julkaisemaan vedenjakelualuekohtaisesti vesi.fi-palvelussa. Tarkemmin näytteenotosta on 12.1.2023 voimaan tulleessa STM:n talousvesiasetuksen muutoksessa.

Talous- ja uimavesinäytteitä ottavat sekä terveystarkastajat että muut henkilöt. Yhtenä näytteenottajaryhmänä toimivat KVVY Tutkimus Oy:n ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointin suorittaneet näytteenottajat. Henkilösertifiointin suorittaminen riittää näytteenottajan pätevyyden todistamiseksi. Toisena näytteenottajaryhmänä toimivat muut kuten vesilaitosten, uimahallien ja kylpylän edustajat. Valvontakohteiden edustajille on suositeltu ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointia. Mikäli näytteenottajalla ei ole ympäristönäytteenottajan henkilösertifikaattia, viranomaispalvelujen terveystarkastaja kouluttaa näytteenottajat. Koulutuksessa käydään läpi ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointissa vaadittavat osa-alueet. Koulutuksen jälkeen näytteenottaja tuntee vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Näytteenottajan pätevyys varmistetaan vesinäytteenoton näyttökokeella, jonka koulutukseen osallistuneet suorittavat. Hyväksytyjen näytteenottajien nimet päivitetään Vati-järjestelmään esimerkiksi tarkastustapahtumien kirjaamisen yhteydessä.

Valvontasuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös muuta suunnitelmallista näytteenottoa esimerkiksi projektinäytteitä. Ohjelmakaudelle ei suunnitella näytteenottoprojektia. Valvontayksikön häiriötilannesuunnitelmassa on kuvattu virka-ajan ulkopuolella toteutettava häiriötilanteisiin liittyvä talousvesi-, uimavesi- ja allasvesinäytteenotto, näytteiden tutkiminen, laboratoriopalvelujen saatavuus sekä se, miten ja kenelle laboratorio ilmoittaa tutkimustuloksista.

3.8 Painopisteet ja projektit

Asettamalla valvonnalle painopisteitä, valvontaa kohdistetaan määrätietoisesti sellaisiin valvonnan osa-alueisiin, joissa on havaittu kehitettävää tai joissa on esim. tapahtunut merkittäviä lakimuutoksia. Parhaimmillaan painopisteet sulautuvat normaaliksi toiminnaksi ja hyväksi

---

käytännöiksi. Ohjelmakauden yhteiset painopisteet on määritetty terveydensuojelun valtakunnallisessa valvontaohjelmassa, joita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Esimerkit painopisteiden toteutuksesta on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5 Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet vuosille 2025–2028 ja esimerkkejä painopisteiden toteutuksesta

Painopiste	Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta
Talousvesivalvonnan uudet sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> - Alueellinen yhteistyö - Riskienhallintasuunnitelmat - Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta
Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa	<ul style="list-style-type: none"> - Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa - Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakoinnin edistäminen
Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa	<ul style="list-style-type: none"> - Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen. - Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa. - Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Elinympäristöterveyden edistämistä ja yhteistyötä toteutetaan yleisesti sidosryhmätyöskentelyn avulla. Sidosryhmätyöskentelystä on kerrottu tarkemmin kohdassa 3.4.2. Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueella on jo vahvaa alueellista yhteistyötä talousvesivalvonnan alalla. Alueella toimii Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan vesihuollon yhteistyöryhmä. Lisäksi Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueelle on laadittu vuoteen 2030 ulottuvaa haja-asutuksen vesihuollon strategia. Strategian etenemistä kartoitetaan Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen johdolla. Tarkempia tietoja yhteistyöryhmien kokoonpanosta on kerrottu liitteestä 1.

Talousvettä toimittavan laitoksen, joka toimittaa talousvettä vedenjakelualueelle vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin, pitää laatia riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelma laaditaan, jotta talousveden välityksellä terveyshaittaa aiheuttavia riskejä voidaan ennalta ehkäistä ja hallita. Riskienhallintasuunnitelma pitää tehdä yhteistyössä ELY-keskusten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Riskienhallintasuunnitelma pitää ottaa huomioon toiminnanharjoittajan omavalvonnassa ja talousveden laadun viranomaisvalvonnassa. Riskienhallintasuunnitelman laadinta ja talousveden valvontatutkimusohjelman päivittäminen vie runsaasti aikaa, koska lainsäädäntö edellyttää entistä laajempaa yhteistyötä ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa. Valvontaohjelmakaudella tullaan laatimaan kahden talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallintasuunnitelmat pohjaveden riskien osalta.

Kiinteistöjen vesijärjestelmien valvontaa voidaan tehdä jo ohjelmakaudella 2025–2028, mutta valvonnan pääpaino alkanee vasta vuonna 2029, johon mennessä kiinteistöjen omistajien pitää olla laatinut rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi ja riskienhallintasuunnitelma.

Päivitys 2026: Terveysvalvonta pyrkii tiedottamaan vuonna 2026 ensisijaisten tilojen omistajia velvoitteesta laatia vesijärjestelmien riskienhallinta.

Ohjelmakaudella tullaan riskinarviossa ottamaan paremmin huomioon toiminnanharjoittajien omavalvonta sekä paikalliset tarpeet ja erityispiirteet. Valvontayksikössä tullaan laatimaan kirjalliset riskinarviointiprosessit ilmoituksen käsittelystä kohteen säännölliseen valvontaan asti. Ohjelmakauden aikana riskinarviointia tullaan kehittämään siten, että se perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä myös toiminnan valvontahistoriaan ja omavalvonnan toimivuuteen.

Ohjelmakaudella tullaan panostamaan siihen, että asumisterveysasioissa ohjaus ja valvonta perustuvat ajantasaiseen tietoon. Osaamista tuetaan ja ylläpidetään osallistumalla erilaisiin ajankohtaisiin koulutuksiin, seminaareihin ja tapahtumiin. Viranhaltijoiden oman osaamisen kehittämisen tukemiseen tullaan panostamaan ohjelmakaudella. Tarkoituksena on luoda käsitys siitä, mikä osaaminen viranomaistyössä on olennaista, jotta voidaan entistä enemmän vahvistaa osaamista. Verkostoitumista ja alueellista yhteistyötä tullaan kehittämään perustamalla muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen valvontayksiköiden kanssa terveysvalvonnalle yhteistyöryhmä, jonka tarkoituksena on muun muassa jakaa hyvää käytäntöä, toimintamalleja ja onnistuneita valvontatapauksia.

Häiriötilanteisiin varautumista kehitetään ja parannetaan jatkuvasti. Ohjelmakaudella tullaan päivittämään ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelma sekä yhteensovittamaan se sekä tulosityksikön että kaupungin valmiussuunnitelmiin. Myös yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa pyritään jatkuvasti vahvistamaan.

Vesihuollon häiriötilanteisiin varaudutaan osallistumalla mahdollisiin vesilaitoksen koordinoimiin harjoituksiin. Ympäristöterveydenhuolto on osallistunut ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisiin valmiusharjoituksiin YMPPI21 ja HÄME24. Ohjelmakaudella pyritään osallistumaan häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen vähintään vuosittain. Tarvittaessa valvontayksikössä voidaan myös itse suunnitella ja toteuttaa oma valmiusharjoitus.

Päivitys 2026: Vuodelle 2026 ei ole suunniteltu valvontayksikön omia terveydensuojelun valvontaprojekteja.

Ohjelmakaudella voidaan kuitenkin osallistua esimerkiksi yhteistyöverkostoissa yhteisesti päätettyihin projekteihin. On myös mahdollista, että valvontayksikössä toteutetaan omia valvontaprojekteja myöhemmin ohjelmakaudella, joten valvontasuunnitelmaa tullaan päivittämään tarpeen mukaan

4 Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma

Valvira on julkaissut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2025–2028. Valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti ja painopisteiden avulla auttaa kohdistamaan resurssit siten, että valvonta edistää tehokkaasti tupakkalain tavoitteiden toteutumista. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristössä on tapahtunut useita merkittäviä muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana, ja muutokset jatkuvat edelleen. Valvira on laatinut laajasti [ohjeistusta tupakkalain velvoitteista](#). Ohjeet löytyvät Valviran verkkosivuilta. Tupakkalain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta ei peritä erikseen maksuja, vaan ne sisältyvät tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnistä perittävään veroluonteiseen vuosimaksuun.

Päivitys 2026: Tupakkalain (549/2016) mukaista valvontaa ohjaa 1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontavirasto.

Euroopan unionin tupakkatuotedirektiivi (2014/40/EU) myötä tupakkalain soveltamisala on laajentunut koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisia ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, kuten yrttisavukkeita. Jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkintöjä koskevat vaatimukset ovat laajentuneet koskemaan kaikkia tupakkatuotteita 20.5.2024 alkaen.

Säädös yhdenmukaisista, nk. plain packaging tuotepakkauksista tuli voimaan vuonna 2023. Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettut, tunnusomaisen tuoksun tai maun omaavat tuotteet on kielletty siirtymäajan umpeuduttua 1.5.2023. Aiemmin tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltäminen on koskenut tupakkatuotteita ja sähkösavukenesteitä. Tupakkalain muutoksella laajennettiin myös tupakointikieltoja, ja jatkossa tupakointikielto koskee leikkikenttiä ja yleisiä uimarantoja. Muutoksella laajennettiin myös tuotevalvontavastuuta koko myyntiketjulle. Aiemmin vähittäismyyntiä harjoittavat toimijat eivät ole olleet vastuussa pakkausten merkintöjen määräystenmukaisuudesta, mutta lakimuutoksen myötä vastuuta on osoitettu myös tukku- ja vähittäismyyjille. Valvonta kuuluu näiltä osin kunnalle.

Markkinavalvontalakiin (1137/2016, muutos 248/2022) tulleiden muutosten myötä jatkossa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten valvontaan sovelletaan pääsääntöisesti markkinavalvontalainsäädännön valvontakeinoja tupakkalain valvontakeinojen sijaan. Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin, markkinointikiellon ja tupakointikieltojen valvontaan sovelletaan jatkossakin tupakkalaissa säädettyjä valvontakeinoja. Esilläpitokieltä on laajennettu koskemaan sellaisia tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen. Markkinointikiellon valvonnan osalta toimintaympäristö on viime vuosina ylipäättään muuttunut merkittävästi markkinoinnin siirryttyä enenevässä määrin verkkoon ja sosiaalisen median alustoille. Markkinoinnilla tarkoitetaan mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä sekä tupakkasponsorointia.

Syksyllä 2023 tupakkalakiin lisättiin kuumennettavan tupakkatuotteen määritelmä. Kuumennettavalla tupakkatuotteella tarkoitetaan tuotetta, josta vapautuu kuumennettaessa

---

käyttäjän hengitettäväksi nikotiinia ja muita kemikaaleja. Kuumennettava tupakkatuote voi olla savuton tai poltettavaksi tarkoitettu. Määritelmän myötä kuumennettavia tupakkatuotteita koskevat samat säädökset kuin muitakin tupakkatuotteita, kuten merkintävaatimukset, tunnusomaisen tuoksun tai maun kieltäminen sekä ilmoitusvelvollisuus saatettaessa tuotteita Suomen markkinoille. Tuotteiden myyjien tulee hakea vähittäismyyntilupaa kunnalta. Valvira ylläpitää ilmoitettujen tuotteiden rekisteriä.

Tupakkalakiin on tulossa muutoksia todennäköisesti heti ohjelmakauden alussa, kun hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi (HE 38/2024 vp) tulee voimaan ja savuttomat nikotiinituotteet, eli niin sanotut nikotiinipussit, otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin. Nikotiinipussien myynti tulee luvanvaraiseksi ja myynti sallitaan noudattaen niille asetettuja sääntöjä, joilla pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä, harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjumaan järjestäytyneitä rikollisuutta. Tulevalla tupakkalain muutoksella pyritään myös suojelemaan lapsia ja nuoria kieltämällä savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä päiväkotien, esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä. Lisäksi kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito ja maahantuonti tultaneen kieltämään alle 18-vuotiailta. Nikotiinipusseja myydään erityisesti verkossa, jolloin myynnin ja markkinoinnin lainvastaisuuksiin on vaikea puuttua.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset jatkunevat myös tulevaisuudessa. On mahdollista, että myös EU-tason lainsäädännössä tapahtuu muutoksia valvontaohjelmakauden aikana. Tupakkalain valvonnassa työpanoksesta kuluukin merkittävä osuus lainsäädäntömuutosten ja niiden tuomien uusien velvoitteiden ja ohjeiden seuraamiseen.

Tupakkalain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat sekä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Tupakkalain mukaiset säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat kohteet tallennetaan valvontatietojärjestelmään, ja muut tupakkalain mukaiset kohteet luodaan tarvittaessa, esimerkiksi valitustapauksissa tai kohdetyypin ollessa suunnitelmakauden painopisteenä. Tupakan vähittäismyynnin osalta ylläpidetään erillistä myyntiluparekisteriä, jonka kautta hallitaan sähköisiä myyntilupahakemuksia ja myyntilupia. Tukut käyttävät myyntiluparekisteriä valvoessaan asiakkaidensa oikeutta ostaa tupakkatuotteita

---

vähittäismyyntiin. Tarkastukset ja muut valvontatapahtumat tallennetaan valvontatietojärjestelmään.

4.1 Tupakkatuotteiden, nikotiinesteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Tupakkalain mukaisesti tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeissa käytettävien nikotiinesteiden myynti on luvanvaraista. Nikotiinivalmisteita eli nk. nikotiinikorvaustuotteita koskevat säädökset tulevat lääkelaista, ja myös nikotiinivalmisteiden myynti on luvanvaraista. Tupakkatuotteiden ja nikotiinesteiden myyntilupahakemukset tulevat käsiteltäväksi pääsääntöisesti sähköisen luparekisterin kautta. Tukku myynti on ilmoituksenvaraista, ja myös ilmoitukset käsitellään sähköisen myyntiluparekisterin kautta. Nikotiinivalmisteiden myyntilupaa haetaan kaupungin verkkosivuilla olevalla, sähköisellä myyntilupahakemuksella. Ohjeet hakemusten käsittelyyn löytyvät yksikön toimintajärjestelmästä.

Tupakkalain muutos laajensi tupakkatuotteiden myyjien omavalvontavelvoitteita. Aiemmin tupakkalaki edellytti toimijaa ikärajavaltontaan, mutta lakimuutos velvoittaa tupakkatuotteiden vähittäismyyjää valvomaan myös myynnissä olevien tuotteiden lainmukaisuutta. Valvira on julkaissut toimijoille omavalvontasuunnitelman liitteeksi tarkistuslistan vähittäismyyntipakkauksista ja niiden merkinnöistä. Valvira on julkaissut myös Plain packaging -sääntelyä, vesipiippuja, vesipiipputupakkaa ja poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita koskevaa ohjeistusta. Vesipiippujen käyttö on lisääntynyt Suomessa, ja aika-ajoin myös Hämeenlinnan alueelle on suunniteltu avattavan vesipiipuravintoloita. Kunnallisten tupakkalakia valvovien viranomaisten tulisi valvonnassaan huomioida myös kansallisella jätelailla toimeenpantu SUP-direktiivi. Laki edellyttää tiettyjä merkintöjä tupakkatuotteisiin ja suodattimiin, ja havaitessaan puutteita näissä merkinnöissä, tulee kunnallisen valvontaviranomaisen ilmoittaa niistä Turvallisuus- ja Kemikaalivirastolle. Toimivalta merkintöjen valvonnassa on Tukesilla.

Osana laittoman kaupan ehkäisyä tupakkatuotteille on luotu erityinen jäljitettävyyjärjestelmä, jolla tupakkatuotteet saadaan jäljitettyä valmistuspaikasta ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka. Valvontaa tehdään kunnissa osana tupakkatuotteiden myynnin valvontaa. Toimijoilla tulee olla jäljitettävyyjärjestelmän mukaiset yksilölliset tunnisteet, ja valvojille on mobiiliapplikaatio,

---

jonka avulla tuotepakkauksen koodi saadaan luettua ja päästään näkemään tuotteen jäljitettävyysetju. Käyttöoikeudet järjestelmään haetaan Valviran kautta. Jäljitettävyyden valvonta aiheuttaa lisätyötä tupakan myyntipaikkojen tarkastuksiin.

Päivitys 2026: Tupakkalain muutos, joka astui voimaan 1.8.2025, toi savuttomat nikotiinituotteet mukaan lain sääntelyn piiriin, ja nikotiinipussit sekä muut vastaavat tuotteet määriteltiin tupakkatuotteiksi. Nikotiinipussien myynti muuttui luvanvaraiseksi ja niitä myyvät toimija ovat tehneet vähittäismyynnistä muutosilmoituksen kunnalle. Muutosilmoitukset pyritään käsittelemään vuoden 2025 loppuun mennessä. Savuttomien nikotiinituotteiden myynti nostaa vähittäismyyjiltä perittäviä vuosittaisia valvontamaksuja.

Nikotiinivalmisteiden eli nikotiinikorvaustuotteiden vähittäismyynnin valvonta ei kuulu ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen valvontaohjelmiin, mutta valvontaa tehdään lääkelain perusteella. Lääkelain mukaiset nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvat eivät siirry Fimeaan (lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus) keskitetyn tietojärjestelmän kautta, vaan päätökset lähetetään Fimean kirjaamoon suoraan Valmusta. Myös toiminnan lopettamisesta tulee ilmoittaa Fimeaan. Fimea ei ole laatinut valvonnasta erillistä suunnitelmaa. Lääkelain mukaan nikotiinivalmisteita voidaan myydä apteekkien lisäksi vain sellaisissa vähittäismyyntipaikoissa, joissa on myös tupakan myyntiä, joten kaikki nikotiinivalmisteiden myyjät ovat myös tupakkalain mukaisessa valvonnassa. Ohjelmakaudella 2025–2028 ei tehdä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntivalvontaa säännöllisesti. Mikäli muun valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita, laaditaan tarkastuksesta erillinen lääkelain mukainen tarkastuskertomus. Lääkelain mukaan valvottavat kohteet sekä tarkastukset ja muut valvontatapahtumat kirjataan Vatiin samoin kuin muille toimintatyypeille.

4.2 Tupakointitilojen valvonta

Tupakointitilat kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tupakointitilat ovat vuosien aikana vähentyneet, vanhoja poistuu, eikä uusia juuri rakenneta. Tupakointitilojen rakenteesta ja valvonnasta säädetään Valtioneuvosto asetuksessa tupakointitiloista ja tupakointikiellon hakemisesta asuntoyhteisöön (601/2016). Valvira on laatinut tarkastuslomakepohjan

---

tupakointikieltojen ja rajoitusten valvontaan, missä on ohjeistettu yksityiskohtaisesti myös tupakointitilan tarkastus. Tarkastukset tallennetaan Vatiin.

4.3 Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalaki (549/2016) mahdollistaa kunnan valvontaviranomaisen määräämään tupakointikiellon taloyhtiössä huoneistoon kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin taloyhtiön hakemuksesta. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Asuinhuoneiston asuintilaan tupakointikielto voidaan määrätä vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään.

Tupakkalaki kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön yleisissä ja yhteisissä sisätiloissa, ja asuntoyhteisö voi halutessaan kieltää tupakoinnin hallitsemisissaan yhteisissä ulkotiloissa, esim. sisäänkäyntien läheisyydessä, lasten leikkialueilla ja yhteisillä parvekkeilla. Valtioneuvoston asetuksessa tupakointitiloista (601/2016; muutos 1113/2016) säädetään tarkemmin tupakointikieltoa koskevan hakemuksen sisällöstä sekä kiellon peruuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä. Kieltopäätöksen noudattamista valvotaan ilmoitusten perusteella. Valvira on julkaissut ohjeen viranomaiselle tupakointikieltohakemuksen käsittelystä ja siihen liittyvästä valvonnasta. [Tupakointikieltoihin liittyvät ohjeet](#) löytyvät Valviran verkkosivuilta.

4.4 Muu valvonta

Tupakkalain perusteella valvotaan myös kohdetyyppejä, joissa tupakointi on tupakkalain mukaan kielletty, mutta näihin kohteisiin ei lähtökohtaisesti kohdisteta suunnitelmallista valvontaa. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat. Tällaisiin kohteisiin tehdään tarkastus toimenpidepyyntöjen perusteella

---

sekä, mikäli muun valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa. Myös yleisötapahtumissa on syytä valvoa tupakkalain noudattamista.

Tupakointikielto koskee yleisiä uimarantoja toukokuun alusta syyskuun loppuun. Kunta voi varata uimarannan ulkopuolelta paikan, joka on tarkoitettu tupakoinnille ja jossa olisi sitä varten tarkoitettut tuhkakupit tai roskakorit. Voimassa oleva tupakkalaki velvoittaa ulkotilan haltijaa asettamaan näkyville tupakkalain 74 §:n mukainen tupakointikielto. Valvontaa voidaan suorittaa terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä. Valvira on laatinut keväällä 2022 [ohjeen tupakkalain mukaisten tupakointikieltojen soveltamisesta ulkoalueilla](#) (yleisötilaisuuksissa, leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla).

Päivitys 2026: Tupakkalain muutoksella, joka astui voimaan 1.8.2025, laajentui tupakointikiellot koskemaan myös savuttomia nikotiini tuotteita ja kiellosta tulee ilmoittaa selkeillä opasteilla ulkoalueilla. 1.8.2026 alkaen opasteissa täytyy näkyä myös savuttomien nikotiini tuotteiden käyttökielto.

4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteena olevat tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja kieltoja, jotta lain edellytykset toteutuvat. Kunta voi myös peruuttaa myöntämänsä myyntiluvan. Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskeviin tarkastuksiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Tupakkalain mukaiseen valvontaan ei kuulu suunnitelmallista näytteenottoa, mutta näytteitä otetaan tarvittaessa. Valvira on laatinut tupakkalain mukaisiin tarkastuksiin ohjeita ja tarkastuslomakkeita. Ohjelmakauden aikana pyritään tehostamaan myös etämyynnin valvontaa ja varaamaan resursseja markkinoinnin valvonta verkossa ja sosiaalisen median alustoilla.

Vähittäismyyntikohteen valvontasuunnitelman mukaisessa tarkastuksessa voidaan tarkastaa seuraavat asiakokonaisuudet: Myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiat, omavalvonta, myyntipiste, tupakkatuotteet, tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset, sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet, sähkösavukkeiden ja nesteiden vähittäismyyntipakkaukset, poltettavaksi

---

tarkoitettut kasviperäiset tuotteet, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaukset, muut kiellot ja rajoitukset, laittoman kaupan ehkäiseminen sekä jätelain mukaiset kertakäyttömuovituotteita koskevat merkinnät. Tupakointitilojen valvontasuunnitelman mukaisessa tarkastuksessa voidaan tarkastaa seuraavat asiakokonaisuudet: sisätilat, ulkotilat, tupakointitila, oma-valvonta sekä opasteet.

Asuntoyhteisöön määrätyn tupakointikiellon rikkomisen valvonnassa noudatetaan Valviran ohjeistusta. Kiellon rikkomisen havaitsemiseksi tehtävät tarkastuskäynnit pyritään mahdollisuuksien mukaan ajoittamaan sellaiseen ajankohtaan, jolloin kiellon rikkomisen voidaan arvioida olevan todennäköisintä. Ajankohdan arvioimiseksi pyydetään ilmoituksen tekijää pitämään haitta-/hajupäiväkirjaa. Tarkastukselle on suositeltavaa osallistua kaksi tarkastaja. Tarkastuskäynneillä pyritään aistinvaraisesti havainnoimaan ilmassa mahdollisesti olevaa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä. Tupakointikiellon rikkomisen toteamiseksi tarvitaan näköhavainto kiellon rikkomisesta ja rikkojasta. Tupakointikiellon rikkomista voidaan valvoa useammalla tarkastuskäynnillä. Mikäli tarkastuskäynneillä ei voida saada riittävää selvitystä tupakointikiellon rikkomisesta, tehdään päätös asian käsittelyn päättämisestä.

4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisia kohteita valvotaan pääsääntöisesti valtakunnallisen valvontaohjelman (2020–2024) tarkastustiheyksien mukaisesti. Tarkastustiheydet, tarkastuksiin keskimäärin käytettävät ajat ja riskinarvioinnin mukaiset sekä suunnitellut tarkastusmäärät on esitetty liitteessä 6. Tupakkalain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset tehdään tyypillisesti muun valvonnan yhteydessä, jolloin vuosittaiset tarkastusmäärät mukautuvat muun valvonnan mukaisesti saattaen poiketa riskinarvioinnin mukaisista tarkastustiheyksistä. Tupakkatuotteiden ja nikotiinesteiden vähittäismyyntipaikka tulisi tarkastaa joka toinen vuosi, mutta esimerkiksi sellaisissa vähittäismyymälöissä, joihin elintarvikelain mukainen tarkastus tehdään kerran kolmessa vuodessa, tehdään tupakan myynnin tarkastus samalla eli säännönmukaisesti harvemmin kuin tupakan myynnin suositeltu tarkastusmäärä. Lisäksi sellaiset tupakkatuotteiden vähittäismyyntikohteet, jotka on suunnattu yli 18-vuotiaille (esim. yökerhot ja pubit), ja joissa ei ole tarpeellista suorittaa muuta valvontaa, tarkastetaan riskiperusteisesti kolmen vuoden välein.

Tupakointitiloista suuri osa sijaitsee pubeissa, joiden elintarvikelain mukaista valvontaa on riskiperusteisesti vähennetty. Pubeissa on tyypillisesti myös tupakan vähittäismyyntilupa. Näihin kohteisiin tupakkalain mukainen tarkastus tehdään omana, erillisenä tarkastuksenaan.

Valvontaohjelmakauden aikana valvontaa pyritään tekemään yhä enemmän riskiperusteisesti.

Päivitys 2026: Valvontayksikössä tullaan laatimaan ohjelmakauden 2025–2028 aikana kirjalliset riskinarviointiprosessit hakemuksen käsittelystä kohteen säännölliseen valvontaan asti.

Riskinarviointiprosessiin kirjataan myös käytännöt, miten tarkastuskohteet valitaan. Ohjelmakauden aikana riskinarviointia tullaan kehittämään siten, riskinarvioinnin perusteena käytetään entistä enemmän valvontatietoja. Kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa voidaan huomioida esimerkiksi toiminnanharjoittajan kyvykkyys ja motivaatio noudattaa tupakkalain säännöksiä sekä omavalvonta ja toiminta. Valvontaa voidaan vähentää toimijoilta, joiden toiminnassa ei ole huomautettavaa. Mikäli tupakkalain mukaisen valvonnan yhteydessä havaittaisiin toistuvia puutteita tai muulla tavoin piittaamattomuutta tupakkalain säännöksiä kohtaan taikka omavalvonnan puutteita tai suurta altistuvien määrää, voitaisiin valvontaa suunnata painotetusti näihin kohteisiin. Kunnan riskinarviointiin perustuva tarkastustiheys kirjataan kohdetietoihin Vatiin.

4.7 Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Valvira on määritellyt valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tupakkalain valvonnan painopisteet. Painopisteiden toteuttamiseksi tehtävien toimenpiteiden määrittelyssä huomioidaan paikalliset olosuhteet ja valvontatarpeet. Painopisteissä on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema vaikuttava valvonta ja ydintehtävät.

Painopistealueet huomioidaan tupakkalain mukaisilla suunnitelmallisilla tarkastuksilla sekä muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmakauden valtakunnalliset painopisteet ovat savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta, laittoman kaupan

---

ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa, etämyynti, markkinointi sekä ehkäisevä päihdetyö.

Savuttoman nikotiinituotteen määritelmän lisäämistä tupakkalakiin esitetään hallituksen esityksessä tupakkalain muuttamiseksi (HE 38/2024 vp). Savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pääosin vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä. Todennäköistä on, että savuttomille nikotiinituotteille säädetään nikotiiniraja ja niistä tullaan kieltämään pääosa tunnusomaisista tuoksuista tai mauista. Tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tullaan vaatimaan terveystietoisuuskäytännöt ja pakkausten ulkoasu tullaan yhdenmukaistamaan. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikäraja- ja valvonta. Aina kun myyntipaikan tarkastus kattaa vähittäismyyntipakkausten merkinnät, tarkastetaan lisäksi savuttomien nikotiinituotteiden pakolliset merkinnät. Riskinarvioinnissa huomioidaan, että kyseisten tuotteiden myyntipaikkojen joukossa on todennäköisesti suuri joukko sellaisia valvontakohteita, joilla ei ole joko viimeaikaista tai ollenkaan kokemusta tupakkalain alaisten tuotteiden myynnistä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin on tullut pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyssjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste. Pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistamaan tupakkatuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Näiden pakollisten merkintöjen tarkoituksena on yhdessä ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Laittoman kaupan ehkäisyä koskeva sääntely laajeni 20.5.2024 alkaen koskemaan savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden lisäksi myös muita tupakkatuotteita.

Pakollisten pakkausmerkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä vuosille 2025–2026 on laittoman kaupan ehkäisyä koskevan sääntelyn laajentumisen huomioiminen sekä jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa. Käytännössä tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa tullaan kiinnittämään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita siihen, että kaikissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen

---

tunniste. Tarkastuksilla valvontaan lisäksi, että toimitusketjussa mukana olevat talouden toimijat ovat huolehtineet jäljitettävyyssjärjestelmää koskevista kirjaamisvelvoitteistaan tarkastamalla jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyssjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta. Tarkastuksen kohteena voi olla sekä yksittäistä tupakkatuotetta koskevien kirjausten oikeellisuus että talouden toimijan omien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyssjärjestelmässä.

Tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäiseminen alueellisesti ja valtakunnallisesti edellyttää laittoman kaupan ehkäisemistä paikallisesti. Valvonnan toteuttamisessa valvontayksikössä tulisi tämän vuoksi kiinnittää huomiota viranomaisyhteistyön luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen etenkin tilanteissa, joissa sääntelyä ei ole noudatettu. Valvontayksiköiden on mahdollista myös hyödyntää jäljitettävyyssjärjestelmästä saatavaa tietoa osana valvontayksikön tekemää kohdekohtaista riskinarviota.

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei myöskään saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen. Etämyynnin kieltö on tarkoitus laajentaa tupakkalain muutoksen yhteydessä koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Etämyynnin kiellon tarkoituksena on vähentää alaikäisten mahdollisuuksia hankkia tupakkalain alaisia tuotteita. Etämyynnissä myyjä ei pysty valvomaan jatkuvasti ostotilannetta, mitä tupakkalain 55 §:ssä edellytetään. Markkinointikiellosta johtuen, ei nikotiinipusseja tai muita tupakan vastikkeita saa esitellä esimerkiksi internetin verkkokaupoissa.

Etämyyntiä on käytännössä mahdotonta toteuttaa tupakkalain säännösten mukaisesti ja etämyyntikiellon vuoksi toimijat, jotka ovat myyneet esimerkiksi nikotiinipusseja internetissä, joutuvat tupakkalain muutoksen johdosta muuttamaan toimintaansa tai lopettamaan sen. Etämyynnin valvonta edellyttää perinteisten valvontakäytänteiden, kuten fyysinen tarkastuskäynti, rinnalle uusia toimintatapoja esimerkiksi laatimalla kirjallisia menettelyjä ja ohjeistuksia. Käytännössä valvonnassa tulee puuttua etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin internetin välityksellä. Myyntipaikkaan toteutettavan tarkastuskäynnin yhteydessä tullaan valvonnassa kiinnittämään huomiota toimijan myyntitoiminnan järjestämiseen laajemmin,

---

esimerkiksi selvittämällä ennen tarkastusta, myydäänkö tuotteita myös verkkokaupoissa. Kunta voi kieltää tällaisen toiminnan ja tehostaa kieltä uhkasakolla. Lisäksi etämyyntikiellon rikkominen olisi peruste vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle.

Tupakkalaissa säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto ja se kattaa kaikki tupakkalaissa tarkoitetut tuotteet sekä kaiken myyninedistämistoiminnan. Markkinoinnin kanavana käytetään yhä enemmän sähköistä toimintaympäristöä ja sosiaalista mediaa. Tupakkalain alaisten tuotteiden erikoisliikkeiden määrä on kasvamaan päin, kun nikotiinipusseihin alettiin soveltaa tupakkalakia. Kunnan on valvonnassaan kiinnitettävä huomiota markkinointikieltoa koskevan sääntelyn noudattamiseen vähittäismyyntipaikoissa sekä myyntipaikkojen mahdollisilla verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.

Markkinoinnin valvontaa on pyritty helpottamaan ja tehostamaan vähittäismyyntipakkausten ja tuotteiden ulkoasua koskevalla yhdenmukaistamista tavoittelevalla sääntelyllä ja sitä on tarkoitus laajentaa tupakkalain muutoksen myötä koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Valvonnan toteuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota viranomaisyhteistyön sujuvuuteen.

Kunnan tupakkalakia valvovaa viranomaista ohjataan valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tekemään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) edellyttää yhteistyötä. Tupakkalain muutoksen myötä kunnan tehtäviä on tarkoitus muuttaa siten, että kunnan on huolehdittava alueellaan yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa paikallisesta toiminnasta myös muiden nikotiinipitoisten tuotteiden kuin tupakkatuotteiden käytön lopettamiseksi. Yhteistyön tavoitteena on edesauttaa tupakkalain tavoitteen toteutumista eli tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä.

Tupakkalaissa kiinnitetään erityistä huomiota lasten suojaamiseen tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvilta haitoilta. Tupakkalain muutoksessa esitetään lapsia suojaavia uusia keinoja, kuten hallussapitokiellon laajentaminen tupakan vastikkeisiin sekä savuttomien tupakkatuotteiden käytön kieltäminen päiväkodeissa, oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä. Painopisteen tavoitteena on kehittää tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain (laki ehkäisevän päihdetyön

---

järjestämisestä 523/2015) tavoitteiden toteutumista. Ehkäisevän päihdetyön kanssa tehdään yhteistyötä osallistumalla Pakka-tarjontatyöryhmän kokouksiin.

Päivitys 2026: Vuodelle 2026 ei ole tiedossa valtakunnallisia projekteja. Valvontayksikkö ei ole myöskään suunnitellut omia tai alueellisia projekteja, tai asettanut omia painopisteitä, vaan valvontaa toteutetaan valtakunnallisten linjausten mukaisesti.

5 Eläinlääkintähuollon suunnitelma

Päivitys 2026: Eläinlääkintähuollon suunnitelma on päivitetty kokonaisuutena valvontasuunnitelmaan.

Eläinlääkintähuollon toimialakohtainen suunnitelma laaditaan eläinlääkintähuoltolain velvoittamana. Kunnan pitää alueellaan järjestää valtion vastuulla olevien tehtävien hoitaminen eli eläintautien vastustaminen ja eläinsuojelu. Lisäksi huolehditaan peruseläinlääkäripalveluista arkipäivisin ja kiireellisestä eläinlääkäriavusta kaikkina vuorokaudenaikoina. Hämeenlinnan kaupunki järjestää palvelut Hämeenlinnan ja Hattulan alueella. Eläinlääkintähuoltolain tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa ja peruseläinlääkäripalvelujen osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhoitopalveluja kysyntää vastaavasti. Alueen nauttiloista 33:lla ja sikatiloista kolmella on terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriä kanssa. Lemmikkien määrä asukasluvun mukaan arvioituna on Hämeenlinnassa 8554 kpl ja Hattulassa 1171 kpl.

5.1 Resurssit

Hämeenlinnan ja Hattulan alueella työskentelee tällä hetkellä viisi kunnaneläinlääkäriä ja yksi valvontaeläinlääkäri. Eläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako on kuvattu tarkemmin taulukossa 6. Resurssit ovat jakautuneet praktiikkaan (3,4 htv), valvontatehtäviin (1,8 htv) Valvontatehtävistä noin 1,5 htv on eläinsuojeluvalvontaa. Lisäksi hoidetaan eläintautitehtäviä sekä alkutuotannon valvontaa.

Eläinlääkintähuoltoon selvitetään mahdollisuutta vastaanottoapulaisen tai klinikkaeläinhoitajan palkkaamista. Tämä parantaisi huomattavasti potilasturvallisuutta sekä eläinlääkäreiden työturvallisuutta ja -hyvinvointia. Vastaanottoapulaisen tai klinikkaeläinhoitajan tehtäviin

---

kuuluisi puhelimeen vastaaminen eläinlääkärien puhelinajan ulkopuolella, nukutustoimenpiteiden aikana potilaan elintoimintojen valvonta, eläinlääkäriin avustaminen toimenpiteissä, välinehuolto sekä eläinlääkintähuoltoon ja valvontaan liittyvien kirjausten tekeminen.

Taulukko 6 Eläinlääkäreiden vastuualueet ja työnjako vuonna 2026.

Virka	Praktiikan vastuualue	Työnjako
Johtava kunnaneläinlääkäri	Lammin ja Tuuloksen pitäjät	praktikko, lähijohtajan tehtävät, eläinten tuontiin ja vientiin liittyvä valvonta
Kunnaneläinlääkäri	Hauhon pitäjä	praktikko, eläinten tuontiin ja vientiin liittyvä valvonta
Kunnaneläinlääkäri	Hattula, Kanta-Hämeenlinna, Kalvolan ja Rengon pitäjät	praktikko (50 %), valmiuseläinlääkäri, eläinten hyvinvoinnin valvonta, eläinten tuontiin ja vientiin liittyvä valvonta
Kunnaneläinlääkäri (60 % työaika)	Hattula, Kanta-Hämeenlinna, Kalvolan ja Rengon pitäjät	praktikko (40 %), alkutuotannon valvonta, eläinten lääkitsemisen valvonta, sivutuotteet, eläinten hyvinvoinnin valvonta: erityisesti suunnitelmallinen valvonta
Valvontaeläinlääkäri (60 % työaika)	koko Hämeenlinna ja Hattula	eläinten hyvinvoinnin valvonta
Määräaikainen kunnaneläinlääkäri	Hattula, Kanta-Hämeenlinna, Kalvolan ja Rengon pitäjät	praktikko (50 %), eläinten hyvinvoinnin valvonta, eläinten tuontiin ja vientiin liittyvä valvonta: erityisesti tuontierien seuranta

5.2 Eläinlääkäripalvelut

5.2.1 Järjestämismvastuun laajuus

Hämeenlinnan ja Hattulan alueella eläinlääkäripalvelut kattavat kaikki yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut. Tarjoamme täydessä laajuudessa eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaiset palvelut:

- 1) yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi
- 2) kissojen ja koirien tunnistusmerkintä
- 3) eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelma
- 4) rokotus

- 5) loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet
- 6) suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen
- 7) sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta
- 8) lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille
- 9) kastratio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle
- 10) sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
- 11) sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
- 12) perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon
- 13) synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
- 14) eläimen lopetus

Näiden palveluiden tuottaminen on tarpeellista kyseisten palvelujen riittävän alueellisen saatavuuden sekä eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädyttyjen muiden tehtävien hoidon

---

turvaamiseksi. Kaikki palvelut järjestämällä taataan, että välttämättömiä palveluita on saatavilla kaikissa tilanteissa myös poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Yleisen edun kannalta välttämättömien eläinlääkäripalvelujen lisäksi alueella tuotetaan vähäisissä määrin täydentäviä eläinlääkäripalveluita, joita ovat:

- 1) Kuvantamistutkimus tilanteissa, joissa sairaan eläimen asianmukainen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi sitä edellyttää.
- 2) Leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa, kuten keisarileikkaus koirille, mikäli eläimen lähettäminen jatkohoitoon viivytyksettä ei ole mahdollista.
- 3) Koiran sterilaatioleikkaus.
- 4) Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito myös muille kuin tuotantoeläimille.

Täydentävät eläinlääkäripalvelut hinnoitellaan markkinaehtoisesti. Täydentävät eläinlääkäripalvelut on sisällytetty järjestämisvastuuseen osaltaan laissa järjestäjälle säädyttyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi ja työn mielekkyyden säilyttämiseksi sekä potilaan kuljetukselta välttymiseksi.

5.2.2 Yksityiset eläinlääkäripalvelut

Eläinlääkäripalveluita Hämeenlinnan ja Hattulan alueella tarjoavat useat yksityiset toimijat. Vuonna 2025 toteutettiin markkinakartoitus lähettämällä palvelun tarjonnan laajuudesta ja kattavuudesta kysely yksityisille toimijoille. Kyselyssä kysyttiin myös seikkoja, joiden ajateltiin tulevaisuudessa vaikuttavan eläinlääkäripalveluiden saatavuuteen alueella. Kysely lähetettiin 11 toimijalle ja siihen vastasi seitsemän toimijaa. Kyselyvastausten lisäksi arvioinnissa käytettiin olemassa olevaa tietoa palveluntarjonnasta, koska kyselystä saatuja vastauksia ei voitu pitää kattavana otoksena saatavilla olevista palveluista. Yksityisen palveluntarjonnan markkinakartoitus uusitaan kolmen vuoden välein, jotta pystytään varautumaan yksityisen palveluntarjonnan muutoksiin.

Kiireettömiä eläinlääkäripalveluita on tarjolla seura- ja harrastuseläimille sekä tuotantoeläimille arkena päiväaikaan. Lisäksi Hämeenlinnassa on saatavilla ilta- ja yöaikaista eläinlääkäripalvelua pieneläimille, jonka saatavuus voi tulevaisuudessa lisääntyä. Eläinlääkäriasemilla on samankaltainen laaja peruseläinlääkäripalveluvalikoima, joka sisältää muun muassa rokotuksia, tavanomaisten

---

tulehdus- ja aineenvaihduntasairauksien hoitoa, tuki- ja liikuntaelinsairauksien tutkimuksia ja hoitoa, näytteenotto- ja kuvantamispalveluita, kastroatio- ja sterilisaatioleikkauksia ja perustason hammashoitoa. Lisäksi osalla klinikoista on tarjolla erikoistasoisia eläinlääkäripalveluita, kuten esimerkiksi ct-kuvantamispalveluita, silmätutkimuksia- ja toimenpiteitä, ortopediaa, ja erityisosaamista vaativaa kirurgiaa ja hammastoimenpiteitä.

5.2.3 Toimitilat ja välineistö

Eläinlääkäripalvelut järjestetään Hämeenlinnassa ja Hattulassa kahdella eläinlääkärivastaanotolla. Tuuloksen vastaanotolla tarjotaan eläinlääkinnän palvelut Tuuloksen, Hauhon ja Lammin pitäjiin. Tuuloksen vastaanotolla työskentelee 2 kunnaneläinlääkäriä. Jukolan vastaanotolla tarjotaan palvelut Kanta-Hämeenlinnan lisäksi Kalvolan ja Rengon pitäjiin sekä Hattulan kuntaan. Molemmat vastaanotot ovat yhteisvastaanottoja. Jukolan vastaanotolla työskentelee 3 kunnaneläinlääkäriä, joista vastaanotolla työskentelee yhtä aikaa 1–2, muiden hoitaessa valvontatehtäviä. Jukolan vastaanotolla on toimistotilat myös valvontaeläinlääkärille. Suunnitelmissa on palkata vastaanottoapulainen tai klinikkaeläinhoitaja, joka työskentelisi vuoropäivinä molemmilla vastaanotoilla.

Jukolassa vastaanotto sijaitsee osoitteessa Eeronpolku 5. Vastaanotolla on toimistotilat, sosiaalitilat, kaksi toimenpidehuonetta, leikkaussali sekä välinehuolto ja pienimuotoinen laboratorio. Sijaisella ja päivystäjällä on mahdollisuus yöpyä vastaanotolla. Tuuloksen eläinlääkärivastaanotto sijaitsee Tuuloksen keskustassa osoitteessa Pannujärventie 12. Vastaanotolla on kaksi toimenpidehuonetta, toimisto, leikkaussali, välinehuolto ja laboratorio.

Molemmilta vastaanotoilta löytyy perusvälineistö. Vastaanotoilla on kalusteet, korkeussäädettävät toimenpidepöydät, eläinvaaka, tippatelineitä, tutkimuskouruja, otoskooppi, hammaskivenpoistolaite, toimistokalusteet, pakastin kuolleiden eläinten säilytystä varten sekä laboratoriotarvikkeet: mikroskooppi, sentrifugi, refraktometri ja lämpökaappi. Vastaanottojen leikkaussaleissa on toimenpidevalo, lämpömatto, happigeneraattori, pulssioksimetri sekä perusleikkausinstrumentteja. Sijaiselle on järjestetty mahdollisuus yöpyä vastaanotoilla, käytössä on sänky, peitto ja tyyny sekä keittiössä jääkaappi, astiastot, mikro, kahvin- ja vedenkeitin. Vastaanotoilla on lääkkeitä varten jääkaapit, lukolliset säilytystilat sekä paikat lääkejätteille.

Välinehuoltoon on käytössä pyykinpesukone ja ultraäänipesuri sekä sterilointiin on Tuuloksen vastaanotolla käytössä kuumailmasterilaattori ja Jukolan vastaanotolla autoklaavi. Jukolan vastaanotolla on lisäksi välineiden pesukone, gynstick, sirunlukija, stetoskooppi, vanha ultraäänilaite pieneläimille sekä ultraäänilaite rektaalianturilla (Honda). Tuuloksen vastaanotolla on ultraäänilaite rektaalianturilla (Draminski).

5.2.4 Saatavuus ja laatuvaatimet

Asiakkaalla on ei-kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus valita, kummalle kahdesta eläinlääkärivastaanotosta hän haluaa ajan varata. Tuuloksen vastaanotolla ajanvarausaika on arkisin klo 8:00–9:30 ja Jukolan vastaanotolla 8:00–9:00. Tuuloksessa kunnaneläinlääkärit tavoittaa tällöin omista numeroistaan. Kanta-Hämeenlinnassa ajanvaraus tapahtuu soittamalla johonkin kolmesta praktikon numerosta, puhelut on siirretty aina ajanvarauksia vastaanottavan praktikon numeroon. Ajanvarausaikana annetaan myös puhelinneuvontaa eläinten omistajille ja kuntalaiset voivat ilmoittaa tarttuvien eläintautien epäilyjä ja eläinten hyvinvointiongelmia.

Ei-kiireellisessä tapauksessa sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestetään asiakkaalle enintään viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat kiireettömät käynnit pyritään järjestämään lomakauden ulkopuolella enintään kolmen viikon ja lomakaudella enintään kuuden viikon sisällä asiakkaan yhteydenotosta.

Kiireellistä eläinlääkäripua tarjotaan Hämeenlinnan ja Hattulan alueella kaikille eläimille, pien- ja suureläinpäivystystä ei ole eriytetty. Arkisin virka-aikana kiireellinen eläinlääkäripuu on saatavissa molemmilta eläinlääkärivastaanotoilta, ja eläinlääkärit vastaavat lähtökohtaisesti omaan alueensa kiireellisistä tapauksista. Virka-ajan ulkopuolella kiireellinen sairastapauksissa eläinlääkäri tavoittaa maksullisessa päivystysnumerossa 0600 91885 seuraavasti:

- arkisin klo 16.00–8.00
- viikonloppuisin perjantaista alkaen klo 16.00 ja jatkuen maanantaihin klo 8.00
- arkipyhinä sekä joului- ja juhannusaattona alkaen em. päivää edeltävänä päivänä klo 16.00 ja loppuen pyhäpäivänä seuraavana arkipäivänä klo 8.00

Virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys on tarkoitettu vain kiireellistä eläinlääkäripua tarvitseville potilaille, joiden hoito ei voi odottaa seuraavaan arkipäivään. Päivystyksessä annetaan

---

vain ensiapuluonteista hoitoa. Kiireellisessä hätätapauksessa eläinlääkäriapu pyritään antamaan niin pian kuin mahdollista, kuitenkin kolmen tunnin sisällä yhteydenotosta. Kaikkina vuorokaudenaikoina välimatka vastaanoton ja potilaiden välillä on aina alle 100 km ja suurimassa osassa tapauksista alle 50 km.

Jos eläinlääkäri ei voi vastata puhelimeen esimerkiksi hoitotoimenpiteen vuoksi, asiakasta kehoitetaan jättämään viesti ja yhteystietonsa puhelinvastaajaan, mikäli asia vaatii kiireellistä reagointia.

Eläinlääkintähuoltolain 11 §:n yhteistoimintavelvoitteen mukaan virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäriapu olisi järjestettävä yhtä tai useampaa maa- tai seutukuntaa vastaavalla alueella. Tämä ei tällä hetkellä toteudu, mutta asian edistämiseksi käynnistetään selvitystyö Etelä-Hämeen Ympäristöterveydenhuollon kanssa.

5.3 Valvonta

5.3.1 Eläintautivalvonta

Kunnaneläinlääkäri toteuttaa eläintautien vastustamista sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten sekä niiden nojalla tehtyjen päätösten noudattamista toimialueellaan. Epäiltäessä luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä viipymättä Ruokavirastoon, josta saadaan ohjeita jatkotoimenpiteisiin. Lisäksi otetaan yhteyttä muihin Hämeenlinnan kunnaneläinlääkäreihin. Mikäli tilakäynnin yhteydessä on todettu eläintauti, ei tilalta saa poistua ennen kuin Ruokavirastoon on saatu yhteys ja tarvittavat toimenpiteet on tehty suunnitelman mukaisesti. Eläintautiepäilyä varten molemmilla vastaanotoilla on hankittuna ajantasaiset näytteenotto- ja suojausvälineet. Tarvittaessa lisävälineistöä haetaan valmiusvarastolta. Kunnaneläinlääkärit antavat kuukausiyhteenvedon alueella todetuista eläintaudeista Ruokavirastoon. Kunkin vastaanoton eläinlääkärit täyttävät yhteisen ilmoituksen.

Aluehallintoviraston nimeämiä valmiuseläinlääkäreitä Hämeenlinnan ja Hattulan alueella on yksi kunnaneläinlääkäri. Eläintautiepäilyssä tai jo todetussa tapauksessa valmiuseläinlääkäri toimii eläintautisäädösten sekä Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Muut kunnaneläinlääkärit hoitavat välttämättömiä tehtäviä. Työnjako erityistilanteessa on järjestetty niin, että

---

valmiuseläinlääkäri koordinoi käytännön tehtäviä kuten muun muassa näytteenottoa ja jakamalla tehtäviä tarvittaessa muille kunnaneläinlääkäreille. Valmiuseläinlääkäri pitää koko ajan tiivistä yhteyttä Ruokaviraston valtioneäinlääkäreihin ja tuo heiltä saamansa ohjeet kenttätööhön.

Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa havaitsemastaan zoonoosin esiintymisestä hyvinvointialueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille. Yhteystiedot on koottu elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmän kokoonpanotaulukkoon. Ilmi tulleista zoonooseista ilmoitetaan Ruokavirastoon, muille Hämeenlinnan kunnaneläinlääkäreille sekä tarpeen mukaan myös yksityiselle eläinlääkärille (kohteen hoitava eläinlääkäri).

Vapaaehtoisin terveysvalvontaohjelmiin (lampaiden maedi-visna-, vuohien CAE- tai kalojen BKD-tauti) kuuluvia tiloja ei tällä hetkellä ole. Taulukossa 7 on eritelty pakollisiin ja vapaaehtoisin terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat.

Taulukko 7 Pakollisiin ja vapaaehtoisin terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat.

Terveysvalvontaohjelma	Tilojen lukumäärä pakolliset ohjelmat	Tilojen lukumäärä vapaaehtoiset ohjelmat	Käyntitiheydet / statukset
Salmonella	1	-	1 krt / v
Salmonella	2	-	1 krt / 3 v

Kunnaneläinlääkärit valvovat Hämeenlinnan ja Hattulan alueella sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksessa. Kunnaneläinlääkärit ylläpitävät tietoja niistä oman toimialueensa sikojen pitopaikoista, joissa pidetään sikojen ulkona, ja toimittaa tiedot Ruokavirastoon vuosittain. Vuonna 2025 alueella ei ole annettu yhtään ilmoitusta koskien sikojen ulkona pitoa.

5.3.2 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

Eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista valvotaan erityisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnan yhteydessä. Havaitessaan laiminlyöntejä virkaeläinlääkäri ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnassa

tarkastetaan eläinrekisteritietojen (nauta-, sika-, lammas- ja vuohirekisteri) ajantasaisuus ja oikeellisuus. Lisäksi kaikkien eläinlajien osalta tarkastetaan pitopaikan ja eläintenpidon rekisteröinnin ajantasaisuus ja oikeellisuus Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteristä.

5.3.3 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Ruokavirasto laatii suunnitelman lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinlääkinnässä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden käytön ja luovutuksen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi. Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärit valvomaan lääkitsemislakia eläinten pitopaikoissa. Ruokaviraston määräämä lääkitsemislainmukainen valvonta esimerkiksi maidon vierasainenäytteenotot on keskitetty yhdelle kunnaneläinlääkärille. Lisäksi lääkitsemislakia valvotaan muun eläinten hyvinvoinnin valvonnan yhteydessä esimerkiksi ilmoituksenvaraisen toiminnan tarkastuksilla.

5.3.4 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

Tuontiin ja vientiin liittyvät valvontatehtävät on jaettu neljälle kunnaneläinlääkärille, jolloin loma- ja poissaoloajat eivät vaikuta valvonnan järjestämiseen. Saapuvien erien seuranta on keskitetty yhdelle kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkärit antavat Tullille tarvittaessa virka-apua lemmikkieläinten viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

5.3.4.1 Tuonti

Kunnaneläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä TRACES-järjestelmästä ja saapuneet erät tarkastetaan tarvittaessa. Suomeen saapuneista tarkastetaan aina 2–5 vuorokauden sisällä siat sekä kameli- ja hirvieläimet sekä riskimaista siirretyt naudat, lampaat ja vuohet Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Muiden erien osalta pyritään tarkastamaan uudet toimijat ja kultakin toimijalta vähintään yksi saapumiserä vuodessa. Kunnaneläinlääkäri ryhtyy heti toimeen, mikäli epäilee alueella olevan laittomasti tuotuja eriä tai mahdollinen tautiriski.

5.3.4.2 Sisämarkkinavienti

Toimija pyytää virkaeläinlääkärää tarkastamaan lähetyksen ennen vientiä. Toimijoita ohjeistetaan olemaan yhteydessä vähintään 2 viikkoa ennen haluttua tarkastuspäivää. Terveystodistuksen I-osan laatiminen on toimijan tehtävä, kunnaneläinlääkäri tarvittaessa korjaa ja tarkastaa, että osa on

---

täytetty oikein. Virkaeläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin tai elintarvikeerän tiedot sisältävän terveystodistuksen ja tallentaa sen ja reittisuunnitelman TRACES-järjestelmään.

5.3.4.3 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Toimija pyytää virkaeläinlääkäriltä eläimen tarkastusta ja todistusta ennen vientiä. Toimijaa ohjeistetaan olemaan yhteydessä vähintään 2 viikkoa ennen haluttua tarkastuspäivää ja ottamaan selvää kohdemaan vientiehdoista. Virkaeläinlääkäri laatii vaadittavan terveystodistuksen mahdollisine näytteenottotodistuksineen. Viejä on vastuussa siitä, että vientiehdot täyttyvät. Kunnaneläinlääkäri allekirjoittaa ja leimaa vientipaperit.

5.3.5 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnasta Hämeenlinnassa ja Hattulassa vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri sekä kolme kunnaneläinlääkäriä, joiden työajasta osa koostuu valvontatehtävistä ja osa praktiikasta. Arki aikaan eläinsuojelutarkastukset tehdään aina parityönä. Virka-ajan ulkopuolella kiireelliset eläinsuojelutehtävät hoitaa päivystävä kunnaneläinlääkäri tai poliisi. Eläinsuojelutehtäviä eläinlääkärit tekevät tarvittaessa yhteistyössä poliisin ja valtioneläinlääkäreiden kanssa. Poliisissa yhteistyötaho on tehtävään nimetty eläinsuojeluvalvontaan perehtynyt poliisi. Ruokavirasto voi määrätä eläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia myös eläinkuljetuksiin ja teurastamoihin. Tällä hetkellä alueella ei ole teurastustoimintaa.

Eläinten hyvinvointilain 78 §:n mukaisia tarkastuksia tehdään epäilyilmoitusten perusteella. Tarkastukseen ryhdytään, jos ilmoituksen perusteella syntyy epäily eläinsuojelulain tai sen perusteella annettujen säädösten rikkomisesta. Eläinsuojeluilmoituksia varten on kaupungin verkkosivuilla lomake, joka ohjautuu valvontaa tekevien eläinlääkäreiden yhteiseen sähköpostiosoitteeseen. Ilmoituksen voi tehdä myös suoraan kunnaneläinlääkärille tai valvontaeläinlääkärille puhelimitse tai sähköpostilla.

Eläinten hyvinvointilain perusteella tehdään myös suunnitelmallisia tarkastuksia luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan, jota ovat:

- eläinkaupat
-

- pieneläinlaitokset
- suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit
- riistaeläintarhat
- lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat
- eläinkilpailut ja muut vastaavat tilaisuudet
- luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhat
- avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaa harjoittavat paikat
- paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa
- eläinkilpailut ja muut vastaavat tilaisuudet

Valvontaa pyritään tekemään säännöllisesti riskinarviointiin perustuvalla tarkastustiheydellä. Riskinarvioinnissa huomioidaan kunkin kohteen kohdalla eläinten määrä sekä toiminnan laatu. Suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan kunakin vuonna Ruokaviraston ohjeistaman painopisteen mukaan. Suunnitelmallinen valvonta on Hämeenlinnan ja Hattulan alueella keskitetty yhdelle kunnaneläinlääkärille. Vuonna 2025 suunnitelmallisia tarkastuksia on tehty 7 kpl, tarkastukset tehtiin hevosten pitopaikkoihin. Hämeenlinnan ja Hattulan alueella yllä mainittuja eläintenpitopaikkojen määrät eläintenpitorekisterin mukaan vuonna 2025 on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8 Eläintenpitopaikat vuonna 2025.

Toimintamuoto	Eläin	Lukumäärä
Ammattimainen tai muutoin laajamittainen seura- ja harrastuseläinten pito (ESL 24 §)	Hevonen / poni	36
	Kyyhkynen Pieneläin	3
Eläinlaitokset	Pieneläin	4
Eläinkauppa	Jyrsijät	1
Kasvatus	Koira, kani, kissa	12
Riistanhoidollinen tarhaus	Fasaani	2
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	Fasaani, heinäSORSA	2

Tarkastuksilla tarkastetaan eläimet sekä niiden pito-olosuhteet niiltä osin, kun epäilyn perusteella oletetaan sen olevan tarpeellista. Mikäli tarkastuksilla havaitaan puutteita, ryhdytään Eläinten hyvinvointilain mukaisiin toimenpiteisiin. Eläinten hyvinvointilain mukaisiin 97 tai 98 §:n mukaisiin kiiretoimenpiteisiin ryhdytään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Kiiretoimenpiteitä voidaan

tehdä yhdessä poliisin kanssa. Tarvittaessa kiiretoimenpiteiden tarpeellisuudesta ja menettelytavoista keskustellaan valvontaeläinlääkärin tai valtioneäinlääkärin kanssa. Mikäli eläimet joudutaan ottamaan pois pitopaikasta, eläinten hyvinvointi varmistetaan toimittamalla ne paikallisiin eläinsuojeluyhdistyksiin, joiden kanssa yhteistyö on toiminut hyvin. Kiiretoimenpiteen seurauksena eläinten lopetuksesta vastaa kunnaneläinlääkäri.

5.3.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotevalvonta tapahtuu Ruokaviraston ohjauksessa valtakunnallisesti laaditun tarkastussuunnitelman mukaan. Kunnaneläinlääkärit valvovat Sivutuotelain noudattamista haaskapaikoissa sekä tiloilla. Vuonna 2025 Hämeenlinnan ja Hattulan alueella rekisteröityjä haaskapitäjiä alueella on 5 kpl ja haaskapaikkoja 8 kpl. Haaskapaikkojen valvonta on keskitetty yhdelle kunnaneläinlääkärille. Haaskailmoitukset ja -tarkastukset on keskitetty yhdelle kunnaneläinlääkärille.

5.4 Seuranta, arviointi ja raportointi

Kunnaneläinlääkärit tilastoivat kaikki käynnit kunnittain erikseen. Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti. Eläinlääkäripalvelujen käytöstä vuositasolla pidetään tilastoa seuraavasti:

- tilakäynnit virka-aikana ja päivystysaikana
- pieneläinvastaanottokäynnit virka-aikana ja päivystysaikana
- terveydenhuoltokäynnit virka-aikana
- eläinsuojelukäynnit
- eläintautikäynnit
- muut viranomaistehtävät

Viranomaistoimenpiteiden ja mahdollisten korjaavien toimenpiteiden loppuun saattamisesta huolehtii se kunnaneläinlääkäri, joka toimenpiteet on tehnyt. Dokumentointiin ja tallennukseen käytetään tällä hetkellä kaupungin verkkolevyä. Tarkoituksena olisi siirtää dokumentointi sähköiseen ohjelmaan. Keskenäiset ja valmiit toimenpiteet on työpisteissä arkistoitu erikseen excel-taulukon, joka löytyy kaupungin verkkoasemalta. Kunnaneläinlääkärien vastuulla on lähettää seuraavat asiakirjat Ruokavirastolle:

- kuukausi-ilmoitukset
  - maitohygieniatarkastuspöytäkirjat, joissa indikaattoreissa todettu puutteita
-

- siipikarjan salmonellavalvontapöytäkirjat
- eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset
- terveystarkastusohjelmien liittymisasiakirjat ja tarkastuskertomukset
- välittömästi ilmoitettavat tautiepäilyt
- tuonti- ja vientitarkastusten pöytäkirjat
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet
- muut pyydetyt vuosiyhteenvedot

Palautteen antaminen eläinlääkäripalveluista tapahtuu joko Hämeenlinnan verkkosivujen palautekanavankautta tai olemalla yhteydessä suoraan viranhaltijoihin. Verkkosivujen sähköisestä palautejärjestelmästä palautteisiin voidaan vastata ja ne myös arkistoituvat mahdollista myöhempää tarvetta, toiminnan tai viestinnän suunnittelua varten. Viranhaltijoille tulleet palautteet käydään läpi kuukausipalaverissa.

Eläinlääkintähuollon toimintaa kehitetään suunnitelmallisesti keräämällä eri yhteyksissä esille tulleita kehittämistarpeita ja seuraamalla tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä. Kehittämisen pohjana ovat asiakaspalautteet, valitukset, aluehallintoviraston tarkastukset ja auditoinnit.

5.5 Erityistilannevalmius

Mikäli erityistilanteen vuoksi joudutaan työtehtäviä priorisoimaan, ovat ensisijaisia tehtäviä kiireellisen eläinlääkäriavun antaminen sekä kriittisten eläinsuojelutapausten hoitaminen. Jos erityistilanne sitoo kunnaneläinlääkäreiden resursseja, on mahdollista ohjata potilaita yksityisille palveluntarjoajille, joita alueella löytyy sekä tuotanto- että pieneläimille. Samoin toimitaan sellaisessa erityistilanteessa, jolloin resurssivaje johtuu eläinlääkärien omasta joukkosairastumisesta. Jos erityistilanne jatkuu hyvin pitkään, on resursseja varattava vähitellen myös eläinten terveyden- ja sairaanhoitoon, jotta tilanne ei pääse kriisiytymään lisää eläinten terveydentilan huonontuessa.

Mikäli lääkkeiden saatavuudessa ilmenee ongelmia, voidaan eläimiä joutua tämän vuoksi lopettamaan. Eläinten lopetusvalmius kuuluu eläinlääkäriin perustoimintaan. Lähimmät pieneläintuhkaamot ovat Lammilla ja Lempäälässä. Tiloilla lopetetut naudat, siat, kanat, lampaat ja vuohet noudetaan Honkajoki Oy:n renderöintilaitokseen sivutuoteasetuksen mukaisesti.

Hevosenraadot ja lopetetut pieneläimet voidaan haudata ympäristönsuojeluohjeiden mukaisesti kaatopaikalle. Ohjeita hautaamiseen annetaan Ruokaviraston verkkosivuilla.

Lääkitysten varoaikoja on noudatettava kaikissa tilanteissa. Jos erityistilanteen vuoksi joudutaan lopettamaan lääkitystä saaneita tuotantoeläimiä ennen varoajan umpeen menemistä, ei lopetettuja eläimiä voida käyttää elintarviketuotannossa.

6 Liitteet

6.1 Liite 1

Taulukko 9 Yhteistyöryhmät 2026

Työryhmä	Yhteistyötahot	Yksikön edustaja
Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveyden johtajien yhteistyöverkosto	Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt	ympäristöjohtaja
Epidemiatyöryhmä	Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy ja Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuolto sekä tarvittaessa KVVY Tutkimus Oy, Suomen Terveystalo Oy, THL, Parolannummen varuskunta, Tampereen terveystarkastajat	ympäristöjohtaja, terveystarkastajat
Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan vesihuollon yhteistyöryhmä	Lupa- ja valvontavirasto, elinvoimakeskus, Etelä-Hämeen ympäristöterveys, Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy, Janakkalan Vesi, Janakkalan ja Hattulan kunnat, Hämeen liitto, Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuolto	terveystarkastajat ja ko. valvontaa tekevät terveystarkastajat
Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueen haja-asutuksen vesihuollon strategia	Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen, Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntaliitot, Riihimäen ympäristönsuojelu, vesihuoltolaitokset, Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry, Hämeen ammattikorkeakoulu sekä Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuolto	ko. valvontaa tekevä terveystarkastaja
Hämeen vesitiimi	Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt sekä laajennettuun palaveriin osallistuvat Lupa-valvontavirasto ja elinvoimakeskus	terveystarkastajat ja ko. valvontaa tekevät terveystarkastajat
Kanta- ja Päijät-Hämeen tiimivastaavien yhteistyöverkosto	Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt	terveystarkastajat

Työryhmä	Yhteistyötahot	Yksikön edustaja
Kanta- ja Päijät-Hämeen elintarvikevalvonnan yhteistyöverkosto	Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt	terveysvalvontapäällikkö ja elintarvikevalvontaa tekevät terveystarkastajat
Kanta- ja Päijät-Hämeen terveysvalvonnan yhteistyöverkosto	Kanta- ja Päijät-Hämeen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt	terveysvalvontapäällikkö ja terveysvalvontaa tekevät terveystarkastajat
Kauneushoitoloiden ja tatuointipaikkojen yhteistyöverkosto	Valtakunnallinen; ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ja Tukes (tarpeen mukaan Lupa-valvontaviraston edustus)	terveysvalvontapäällikkö ja ko. kohteiden valvontaa tekevä terveystarkastaja
Kohdekohtaiset sisäilmatyöryhmät	Valvontakohteen vastuuhenkilö, kiinteistön omistajan edustaja, tilan käyttäjien edustaja, Hämeenlinnan ympäristöterveydenhuolto sekä tarvittaessa työterveyshuolto ja kouluterveydenhuolto	ko. kohteiden valvontaa tekevät terveystarkastajat
Pakka tarjontatyöryhmä	Hämeenlinnan seudun kaupunkien/kuntien edustajat, toiminnanharjoittajat, poliisi, Hämeenlinnan kaupunki terveysvalvonta	terveysvalvontapäällikkö

6.2 Liite 2

Taulukko 10 Elintarvikelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026

Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hattula	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Maidontuotanto	2	0	0	39	13	13
Munantuotanto	1	1	1	2	0	0
Puutarhaviljely, Avomaa	2	1	1	13	0	0
Puutarhaviljely, Kasvihuone	3	1	1	1	0	0
Makeisten valmistus	0	0	0	2	2	2
Muu valmistus	1	1	1	6	8	8
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi	1	1	1	6	5	2

Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastusarve 2026,	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastusarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti	0	0	0	2	2	1
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	1	1	1	7	7	7
Elintarvikkeiden kuljetus	1	1	1	0	0	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	0	0	0	5	2	2
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	1	0	0	1	0	0
Elintarvikkeiden tukkumyynti	2	1	1	8	7	7
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	9	5	5	122	75	61
Grilli- tai pikaruokatoiminta	0	0	0	27	19	13
Kahvilatoiminta	3	2	2	57	30	23
Pitopalvelu	1	0	0	6	4	3
Ravintolatoiminta	11	1	1	116	74	66
Suurtalous, keskuskeittiötoiminta	2	2	2	14	16	16
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	2	1	1	25	16	16
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	10	1	1	88	16	16
Elintarvikkeiden pakkaaminen	0	0	0	0	0	0
Muu elintarvikkeiden varastointi	1	1	1	5	2	2
Kalajalosteiden valmistus	0	0	0	0	0	0
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	0	0	0	0	0	0
Lihan käsittely	1	0	0	2	0	0
Juuston valmistus	0	0	0	1	1	1
Maitonesteiden valmistus	0	0	0	1	3	3
Munapakkaamo	1	1	1	0	0	0
Elintarvikkeiden maahantuonti	1	1	1	8	7	6
Elintarvikkeiden maastavienti	0	0	0	1	0	0
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	0	0	0	4	6	6
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	1	0	0	6	5	5

Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastusarve 2026,	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastusarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	2	1	1	7	6	6
Muiden viljatuotteiden valmistus	0	0	0	0	0	0
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	60	24	24	582	326	285

6.3 Liite 3

Taulukko 11 Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2026

Suunnitelmallinen näytteenotto	näytemäärä / kerta	näytteenotto-tiheys / vuosi
Maitonesteiden valmistus, >2 milj.kg/vuosi		
Laitoksen vastaanottaman raakamaidon laatu <ul style="list-style-type: none"> aistinvarainen arviointi: haju ja maku pesäkemäärä +30 °C mikrobilääkejäämät 	1–2	1–4
Raaka-ainemaito (valmistukseen menevä siilomaito) pesäkemäärä +30 °C	4	3
Tuotenäytteet <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.+kvan.) enterobakteerit rasvapitoisuus (max 1 tutkimus / kerta) 	5	3
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	5	4
Juuston valmistus, vastaanotetun raakamaidon määrä ≤ 50 000 kg/vuosi		
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	3	1
Tuotenäytteet (juustot ja voi) <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.+kvan.) Koagulaasipositiiviset stafylokokit (tuorejuusto) 	1–2	1
Kalajalosteiden valmistus, tuotanto >1 milj.kg/vuosi	Ei näytteenottotarvetta / kohteen toiminta keskeytetty	
Valmistus (lihavalmistteet + jauheliha)		
Jauheliha <ul style="list-style-type: none"> <i>Salmonella spp.</i> aerobisten mikrobien kokonaislukumäärä <i>Staphylococcus aureus</i> <i>Escherichia coli</i> 	1–5	0–1*
Lihavalmistteet <ul style="list-style-type: none"> kokonaispesäkeluku enterobakteerit <i>Staphylococcus aureus</i> 	1–5	0–1*
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	5	0–1*

*Omavalvonnan toimivuus määrittelee näytteenottotiheyden. Viranomaisnäytteitä otetaan sellaisista kohteista, joissa mikrobikriteeriasetuksen mukaisia näytteitä ei ole otettu tai omavalvonnan toimivuudessa on muutoin puutteita.

6.4 Liite 4

Taulukko 12 Terveydensuojelulain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026

Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hattula	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	3	2	2	38	14	14
Muu ihon käsittely tai hoito	0	0	0	4	1	0
Solarium	1	0	0	2	0	0
Tatuointi ja lävistys	0	0	0	14	1	1
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkihuoneet	3	1	1	10	3	3
Yleinen liikuntatila	3	0	0	37	5	5
Yleiset altaat	0	0	0	7	6	6
Pienet yleiset uimarannat	4	4	4	13	13	13
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	1	1	1	6	6	6
Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	1	0	0	1	1	1
Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	0	0	0	0	0	0
Hotelli	1	0	0	8	1	1
Kasarnit	6	2	2	0	0	0
Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0	0	0	4	2	0
Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0	0	0	4	3	1
Muu majoitustoiminta	1	0	0	4	1	0
Ammattioppilaitos	0	0	0	11	3	3
Korkeakoulu	1	1	1	2	1	1
Lukio	1	0	0	3	1	1
Muut koulut ja oppilaitokset	0	0	0	1	1	0
Peruskoulu	5	2	2	22	7	7
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	0	0	0	10	10	10

Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hattula	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu resurssien mukainen tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	4	1	1	33	13	13
Ammatilliset perhekodit	0	0	0	1	1	1
Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	1	0	0	8	2	2
Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	0	0	0	1	0	0
Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	1	1	1	3	2	2
Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	1	1	1	11	4	4
Muut yksiköt	0	0	0	0	0	0
Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat: tehostettu palveluasuminen)	0	0	0	7	0	0
Vanhainkoti (laitoshuolto)	0	0	0	0	0	0
Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	2	0	0	26	9	9
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	1	0	0	7	3	3
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	1	1	1	5	5	5
Vedenottamo, iso asetus	3	3	3	10	10	10
Vedenottamo, pieni asetus	1	0	0	6	4	4
Saunat	0	0	0	1	0	0
Yhteensä	46	20	20	319	133	126

6.5 Liite 5

Taulukko 13 Talous- ja uimavesinäytteet vuonna 2026

Kohderyhmä	Näytteet vuonna 2026
Talousvettä toimittava laitos (STM:n asetus 1352/2015)	62
Talousvettä toimittava laitos (STM:n asetus 401/2001)	8
Talousveden jakelu osana julkista tai kaupallista toimintaa sekä elintarvikehuoneistoissa käytettävä vesi (STM:n asetus 401/2001)	12
Yleiset uimarannat (STM:n asetus 177/2008)	28
Pienet yleiset uimarannat (STM:n asetus 354/2008)	74
Yleiset altaat (STM:n asetus 315/2002)	56*

*Taulukossa on ilmoitettu näytteenottokerrat. Näytteenottokerta sisältää osassa kohteita useita näytteitä, koska osassa allastiloja on useampia altaita.

6.6 Liite 6

Taulukko 14 Tupakkalain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026

Tupakkalain mukainen toimintatyyppi		Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hattula	Suunniteltu tarkastusmäärä 2026, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2026, Hämeenlinna	Suunniteltu tarkastusmäärä 2026, Hämeenlinna
Tupakointikiellot ja rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2	2	0	0	3	1	1
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti	0,5	2	6	4	2	76	48	29
	Tukkumyynti	0,5	2	2	0	0	2	2	0